

Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılı için ormancılık önerileri (3):

28 Nisan 2024

Merhaba;

Orman ekosistemlerimizde yılda ortalama 25 milyon m3 odun kökenli ürün hasat ediliyor. Bu amaçla ben diyeyim 250, siz deyin 300 bin kişi çeşitli çalışma düzenlerinde ve konumlarda "yüklenici", "müşteri" vb konularla emek harcıyor. Bunların çok büyük bir kısmını "orman köylüsü" sayılan yurttaşlarımız oluşturuyor. Bu yurttaşlarımız neredeyse tümü, günümüzde bile köhneleşmiş bir düzende çalışıyor ama çeşitli nedenlerle hukuksal olarak "işçi" sayılmıyor. Dolayısıyla da başta grevli toplu sözleşme haklı sendikalaşma olmak üzere Anayasal hakların pek çoğundan yararlanamıyor. Öyle ki, "işçi sınıfı" söylemini dillerinden düşürmeyen siyasal partiler, sendikalar, kişiler çoğunlukla "onların" varlıklarından haberdar bile değil.

Öte yandan; odunsu ürün hasadı, gereği gibi yapılmadığında orman ekosistemlerinin "ayakta ölmesine" de yol açabiliyor. Sağ olsunlar, çevre/doğa/orman... korumacı dostlarımız bu gerçeği henüz tartışma gündemlerine bile almış değil.

Kısacası, "onlar", gözden uzakta oldukları için gönüllerden de uzak" insancıklarımızdır. Bu "...Sessiz Tartışmalar"da "anlatılmaya çalıştığım onların öyküsüdür."

Bu vesileyle tüm emekçilerin, bu kapsamda ormancı çalışanların, özellikle de ağaç kesme, sürütme, yükleme, taşıma işlerinde çalışan ama çoğunlukla bayramlarının ayırında bile olmayanların ** "Birlik Mücadele ve Danışma Günü"nü kutluyorum.

Selamlarımla.

Yücel ÇAĞLAR

Yaşam her alanda ve her boyutuyla hızla çeşitleniyor. Bununla birlikte değerler, kavramlar da değişiyor. Kimileri gündemden tümüyle çıkarken kimileri giderek ikincilleşiyor ve sürekli olarak yenileri gündeme getiriliyor. Ancak, ekonomik, toplumsal, kültür yaşamın temel belirleyicilerinden üretim ilişkilerinin etkenliği, içeriği ve biçimi ile koşulları değişse de sürüyor. Sözgelimi, çalışmak/çalıştırmak ile bölüşüm bu türden ilişkilerdendir. Toplumsal yaşamın belki en çatışmalı alanı, bu ilişkilerin düzenlenmesine yönelik savaşımlardır –"mücadelelerdir"- Bu savaşımların öncelikli alanları, yöntemleri,

* Fotoğraflarını kullanmama izin veren meslektaşlarım Taner Gökçek ve Ufuk Coşgun ile yazım yanlışlıklarını titizlikle düzelten arkadaşım –"düzeltmenim 😊- Günal Şahin'e içtenlikle teşekkür ediyorum.

**Ormancılığımızda ağaç kesme, sürütme, yükleme, taşıma çalışmalarını yapanları bu "...Sessiz Tartışmalar"da yalnızca "onlar" olarak anıyorum.

teknikleri, araçları ile söylemleri de sürekli olarak değişiyor. Ne var ki bu ilişkiler artık toplumsal sınıf ve katmanların çok geniş bir kesimince “Tanrı vergisi” – “*fitrat*”, *kader*” vb- değişmez ya da değiştirilemez gerçeklikler olarak algılanıyor. Bakın, kapitalist üretim ilişkilerinin “olmazsa olmaz” olgularından birisi olan doğa ve emek sömürünün birlikteliği bile neredeyse neredeyse tümünden gözden kaçırılır oldu; varsa yoksa “yoksulluk”, “yoksunluk”... Yahu söz konusu olan, giderek yoğunlaşan ve yaygınlaşan, kesinlikle ayrıştırılmaması gereken emek ve doğa sömürsüdür; emek ve doğa sömürsü ! Öyle ki, şimdilerde “kaza”, “iş cinayeti” vb “yakışıklı”, dahası “*fitrat*” vb saçma sapan söylemlerle anılan bireysel ve toplu yıkımlar bile temelde sömürü koşullarının biçimi ve yoğunluğunun bir sonucudur. Ancak, geçmişte “işçi sınıfı”, “sömürü” vb söylemleri dillerinden düşürmeyenlerin kimileri de –“*çoğunluğu*”?- “çevreci”, “yeşilci”, “ekolojist”, “doğaperest” vb oldu. Ne yazık ki, “yoksulluk ve yoksunlukların temel nedeninin sömürü olduğunun ayrımında olan “O iyi insanlar o güzel atlara binip çekip gitti”. Bu yalın toplumsal gerçek gerektiğinde kavranmadığı içindir ki, sözgelimi, ilgili Bakanlığın Ocak 2024 verilerine göre ülkemizde toplam 16,4 milyon “işçi” varken sendikalılar ancak 2,4 milyondur (%15,2!). Öyle ki, kamu kesiminde çalışan “işçilerin” %80,7’i sendikalıyken bu oran özel kesimde ancak %7,4’tür.¹ Bu durum, Avustralya yerlilerinin bumerangı gibi geri dönüp toplumsal, siyasal ve kültürel yaşamı etkiliyor. Sözgelimi; “orman” denildiğinde akla çoğu durumda artık yalnızca orman ekosistemlerinin ekolojik, güzelduyusal –“*estetik*”- işlevleri ile yıkıcı gelişmelerin sergilenmesi geliyor. Ormancılık alanındaki üretim ve bölüşüm ilişkilerinin içeriği –“*niteliği*”?- ile bu ilişkilerdeki değişimler ise hemen hemen hiç sorgulanmıyor, tartışılmıyor. Oysa, ormancılığımızın bu alanlarında da yaşamsal önemde değişimler yaşanıyor ve bu da hem **onları** hem de orman ekosistemlerini çeşitli biçim ve düzeylerde ama çoğunlukla olumsuz biçimde etkiliyor. Ne yazık ki bir “orman popülizmidir” almış başını gidiyor; akli başında sanılan kimi kişi ve kuruluşlar da bu gidişe bilerek ya da bu bilmeyerek katkıda bulunuyor. Bu durumdan kaçınmak için çoğu okurun belki de gereksiz bulabileceği kimi açıklamalar anmsatmalar yapmayı yararlı gördüm.

• İçinden kolay kolay çıkamadığım kimi kavram ve terimler...

Çalışma yaşamının da gündelik kullanımdakinden farklı anlamlar taşıyan kavramlardan, terimlerden oluşan özgün biri dili var. Bu nedenle, en azından aynı biçimde anlaşılmasını sağlamak amacıyla ilgili hukuksal düzenlemelerde ayrıntılı açıklamalar –“*tanımlar*”- yapılması gerekiyor. Öte yandan; özellikle toplumsal ve ekolojik konulara tarihsel süreç içinde bütüncü olarak ele alınmasının, “tartışmaların” ortak bir kavramsal ve terimsel bir evrende yapılmasının, popülist söylemlerden kaçınılmasının yönetsel bir zorunluluk olduğunu düşünüyorum. Ne var ki, çoğunlukla bu gerek ve zorunlulukların yerine getirilmiyor, fotoğraf çekercesine durum saptamalarıyla yetiniliyor. Oysa, böylesi tutumlar, gerçeğin kavranmasını ve açıklanmasını büyük ölçüde güçleştiriyor, kimileyin de olanaksızlaştırıyor, bağışlayın, “sapla samanın karıştırılmasına” yol açıyor. Bunun özellikle de akademik evrende yaşanıyor olmasını “fena halde” yadırgıyorum.

Kısacası, doğru anlaşılabilirlik, olabildiğince üretken olabilmek için öncelikle çalışma yaşamına özgü kavramlara, terimlere açıklık getirmenin özellikle çalışma yaşamı ve ormancılık alanlarıyla gerektiğince tanışık olmayanlar için yararlı olabileceğini düşündüm. Bunu yaparken de, başta 2003 yılında çıkarılan 4857 sayılı İş Kanunu olmak üzere ilgili hukuksal düzenlemelerdeki tanımlardan çokça yararlandım. Umarım yanlışlarım az olmuştur.

*

İş: Türk Dil Kurumu’nun Güncel Türkçe Sözlüğü’nde “iş” terimi için tam 21 açıklama yapılmış. İlk sıradaki tanım şöyle:

“Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma”

İkinci sıradaysa “*Bir değer yaratan emek*” açıklamasına yer verilmiş. Ben bu açıklamaları, haddim olmasa da ekonomi politik yönden eksik buluyor, bu bağlamda;

“Kişi ya da kurum/kuruluş için ücret ya da bedel karşılığında yapılan çalışma”

açıklamasını yeğliyorum. Bu açıklamada geçen “ücret” ile “bedel” kavramlarının bölüşüm ilişkilerinin niteliğinin belirlenmesi yönünden yaşamsal önemde olduğunu düşünüyorum çünkü.

¹ Yaşar Kemal, “Demirciler Çarşısı Cinayeti” başlıklı romanından: “O iyi insanlar, o güzel atlara binip çekip gittiler. Demirin tuncuna, insanın piçine kaldık.”

İşveren: İşçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar. 4857 sayılı yasanın 4. maddesinde sayılan “istisnalar” dışında her yer “işyeri” sayılıyor.²

İşçi: Bir “iş sözleşmesine” dayanarak çalışan gerçek kişi. (Bu açıklamada belirleyici olan “iş sözleşmesi” terimine, önceki 1475 sayılı İş Kanunu’nda (1971) “hizmet akdi” olarak yer verilmiş; 2003 yılında 4857 sayılı İş Kanunu çıkarılıncaya değin de bu terim kullanılmıştır.)

İş Sözleşmesi: Bir tarafın (işçi) bağımlı olarak iş görmeyi, diğer tarafın da (işveren) “ücret” ödemeyi üstlenmesinden oluşan sözleşmedir (4857 sayılı yasa, Madde 8). Ancak kimi düzenlemelerde hâlâ “hizmet akdi” olarak kullanılıyor. Belirteyim: Yasaya göre düzenlenmiş bir “iş sözleşmesine” dayanmayan çalışma düzeninde çalışanlar, hukuksal olarak “işçi” sayılmıyor. Dolayısıyla “işçi” sayılanlara sözgelimi, 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’nun sağladığı haklardan yararlanamıyor. Örneğin 2. maddesine göre “ç) Çalışan istihdam etmeksizin kendi nam ve hesabına mal ve hizmet üretimi yapanlar”, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’ndan yararlanamıyor.

İstisna Akdi: 818 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 355. maddesinde “*İstisna, bir akittir ki onunla bir taraf (müteahhit), diğer tarafın (iş sahibi) vermediği taahhüt eylediği semen mukabilinde bir şey imalini iltizam eder.*” olarak açıklanmıştı. “Vahidi fiyat” düzeniyle çalışma da uzunca yıllar böyle değerlendirilmişti. Ancak terim, 2011 yılında çıkarılan ve 818 sayılı yasayı yürürlükten kaldıran 6098 sayılı yasanın 470. maddesine göre artık “*Yüklenicinin (müteahhidin), ücret karşılığında, iş sahibi için eser ortaya çıkarmayı borçlandığı sözleşme*” biçiminde açıklanan “eser sözleşmesi” olarak anılıyor.

Hizmet akdi: İşçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle iş görmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre “ücret” ödemeyi üstlendiği sözleşmedir. İşçinin işverene bir hizmeti kısmi süreli olarak düzenli biçimde yerine getirmeyi üstlendiği sözleşmeler de **hizmet sözleşmesidir**. (6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, Madde 393). Bir kimse, durumun gereklerine göre ancak ücret karşılığında yapılabilecek bir işi belli bir zaman için görür ve bu iş de işveren tarafından kabul edilirse, aralarında hizmet sözleşmesi kurulmuş sayılır (Madde 394).

Ücret: Kapitalist üretim biçiminin ayırt edici özelliklerinden birisi olan ve iş karşılığı yapılan bir ödeme biçimidir ve ekonomi politiğin –“politik ekonominin”- temel kavramlarından birisi olan “bölüşüm” ilişkilerinin temel ulamıdır –“kategorisidir”-. İlgili yasalarda şu tanımlar yapılmış:

“Genel anlamda ücret bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutardır” (4857, Madde 32)

“İşveren, işçiye sözleşmede veya toplu iş sözleşmesinde belirlenen; sözleşmede hüküm bulunmayan durumlarda, asgari ücretten az olmamak koşuluyla emsal ücreti ödemekle yükümlüdür”; (6098, Madde 401).

“4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (c) bendi kapsamında sigortalı sayılanlara saatlik, günlük, haftalık, aylık veya yıllık olarak para ile ödenen ve süreklilik niteliği taşıyan brüt tutarı,.” (5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Madde 3/12)

Çalışan: “Kendi özel kanunlarındaki statülerine bakılmaksızın kamu veya özel işyerlerinde istihdam edilen gerçek kişi” (6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Madde 3).

İş ilişkisi: İşçi ile işveren arasında kurulan ilişki.

İşyeri: İşveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddî olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birim.

Odun kökenli ürün: OGM’nin en son 2019 yılında çıkardığı, 2023 yılında güncelleştirdiği 310 sayılı Oduna Dayalı Orman Ürünlerinin Üretim İşlerine Ait Tebliğ’de “Oduna dayalı orman ürünü” olarak geçen ürünler:

“Devlet ormanlarındaki dikili ağaç, ağaççık ve bunlardan elde edilen odun ürünleridir. Tomruk, tel ve maden direği, sanayi odunu, kağıtlık odun, talaş odunu, lif-yonga odunu, sırik, çubuk, yakacak odun vb.”

olarak açıklanmıştır. (Sayfa 21)

* “ a) Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar, ...” (Vurguyu ben yaptım. YÇ)

Odun kökenli ürün hasadı: Ormancılık yazınında “üretim” olarak geçen ve 310 sayılı bildiriye göre bu çalışmalar

“... birim miktardaki odun hammaddesinin elde edilme süreci; kesim (kesme-devirme, dip düzeltme, dal-uç alma, ölçme-işaretleme, tomruklama ve ibrelilerde kabuk soyma), bölmeden çıkarma, yükleme, taşıma ve istifleme iş ve işlemlerinden oluşan alt süreçleri içermektedir.” (Sayfa 58)

Tarımsal faaliyet: 5510 sayılı yasanın 3. maddesinin 19. bendinde;

“Kendi mülkünde, ortaklık veya kiralamak suretiyle başkalarının mülkünde veya **kamuya mahsus mahallerde** ekim, dikim, bakım, üretim, yetiştirme ve ıslah yoluyla yahut doğrudan doğruya tabiatan istifade etmek suretiyle bitki, **orman**, hayvan ve su ürünleri elde edilmesini ve/veya bu ürünlerin yetiştiricileri tarafından muhafazası..., taşınması... veya pazarlanması...” (Vurguyu ben yaptım. YÇ)

olarak tanımlanmıştır.

Kendi adına ve hesabına çalışmak: 1983 yılında çıkarılan 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu’nun 2. maddesine göre

“Kanunla veya kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulan sosyal güvenlik kuruluşları kapsamı dışında kalan ve herhangi bir işverene hizmet akdi ile bağlı olmaksızın 3 üncü maddenin (b) bendinde tanımlanan tarımsal faaliyetlerde bulunanlar, bu Kanuna göre sigortalı sayılırlar.”

Yasanın 3. maddesinin “b” bendiyse şöyle:

“Kendi mülkünde, ortaklık veya kiralamak suretiyle başkalarının mülkünde, kamuya mahsus mahallerde ekim dikim, bakım, üretim, yetiştirme ve ıslah yollarıyla veya doğrudan doğruya tabiatan istifade etmek suretiyle bitki, **orman**, hayvan ve su ürünlerinin üretimini, avlanmasını, avcılar ve yetiştiriciler tarafından muhafazasını, taşınmasını sağlayanları veya bu ürünlerden sair bir şekilde faydalanmak suretiyle kendi adına ve hesabına faaliyette bulunanlar...” (Vurguyu ben yaptım. YÇ)

İsteğe bağlı sigorta: 5510 sayılı yasanın 50. maddesine göre

“... kişilerin isteğe bağlı olarak prim ödemek suretiyle uzun vadeli sigorta kollarına ve genel sağlık sigortasına tâbi olmalarını sağlayan sigortadır.”

Ancak, koşulları var ve bunlardan birisi de

“Bu Kanuna tâbi zorunlu sigortalı olmayı gerektirecek şekilde çalışmamak veya sigortalı olarak çalışmakla birlikte ay içerisinde 30 günden az çalışmak ya da tam gün çalışmamak, ...”

Dikili ağaç satışı: Orman ekosistemlerinde kesilmesine karar verilen ağaçların dikili durumdayken “açık artırmalı”, “tahsisli” olarak satılması. 2021 yılında çıkarılan Orman Ürünlerinin Satış Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 5. maddesine göre “İşletmelerce üretilen orman ürünlerinin piyasa satışları ile dikili ağaç satışlarında açık artırma usulü esastır.” Yönetmeliğin 9. maddesine göre ise

“k) Sınırları içinde Devlet ormanı bulunan köylerde ve nüfusu 2500’den aşağı olan kasabalarda, orman köylerini kalkındırma kooperatifleri ile köylerdeki gerçek kişilere amenajman ve silvikültür planlarına göre ormanlardan çıkarılacak dikili ağaçlar”

ö) Orman köylerini kalkındırma kooperatifleri ile köylerdeki gerçek kişilerin iş güçleri ve tahsisli dikili ağaç satış talepleri de dikkate alınarak yıllık odun hammadde işleme kapasitesi yirmibeşbin metreküp ve üzeri olan fabrika ve tesislere, yıllık kapasite kullanım miktarlarına göre Genel Müdürlükçe belirlenen oranlarda odun ve dikili ağaçlar,

“p) Devlet ormanlarında Orman Kanununun 16, 17 ve 18 inci maddeleri kapsamında izin verilmiş yerlerdeki sahadan çıkarılması gereken dikili ağaçlar, işin aciliyetine binaen talepleri halinde izin sahiplerine veya yapım yüklenicilerine...”

tahsisli satışlar da yapılabiliyor.

FSC: Ormancılığımızda neredeyse “devrimsel” bir uygulamaymışçasına bir belgelendirme düzenini gündeme getiren ve yaygınlaştıran “Forest Stewardship Council” adlı ülkelerarası gönüllü kuruluşun kısaltılmış adıdır. FSC, odun kökenli ürün üreticisi, kullanıcısı, ilgili meslek ve gönüllü kuruluşun katılımıyla oluşturulmuş “kâr amacı gütmeyen” öne sürülen 1200 dolayında üyesi bulunan bir kuruluştur. OGM’nin açıklamasına göre “Dünyadaki tüm ormanların en uygun şekilde yönetilmesini teşvik etmek, ormancılığın sürdürülebilir orman yönetimi

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

ilkelerine göre yürütülmesine yardımcı olmak, orman alanlarının korunmasını ve kalıcı varlığını sağlamak, bu uygulamaların uluslararası anlamda yaygınlaşmasını amaçlayan bir ...” bir kuruluşmuş.³ Aynı kaynaktan belirtildiğine göre, bu uygulamanın amacı özetle, “... kereste ve kereste dışı orman ürünlerinin ormanın biyolojik çeşitliliğine, verimliliğine ve ekolojik süreçlerine zarar vermeden elde edilmesi... ormanlara yönelik her türlü müdahalenin, içinde bulunduğu ekosistemi ve toplumun dengeğini bozmayacak derecede kar amacı güdülerek...” yapılmasıymış. OGM’ye bakarsanız, uygulama “yerel halkın ve orman çalışanlarının haklarının korunmasına yardımcı” olmuştur. Ülkemizde de FSC tarafından yetkilendirilmiş çok sayıda belgelendirme kuruluşu, istemde bulunan kuruluşların üretim süreçlerinin FSC’nin belirlediği göstergelere uygunluğunu denetliyor, uygun bulduklarında “FSC Belgesi” düzenliyor. Belge “bir orman ürününün iyi yönetilmiş bir kaynaktan sağlandığının” göstergesiymiş. Ne var ki, son yıllarda çok sayıda ülkesel ve ülkelerarası kuruluş çeşitli kaygılarla FSC’den desteğini çekmiştir. Ancak OGM, bu uygulama doğrultusundaki çalışmalarıyla 2024 yılına değin 101 orman işletme müdürlüğünü kapsayan “orman” sayılan 8,3 milyon hektar için “orman yönetim belgesi almış.”⁴

Üyeleri arasında ülkemizden nedense 😞 TARIM ORMAN İŞ SENDİKASI (Tarım Orman Hayvancılık ve Çevre Hizmet Kolu Kamu Emekçileri Sendikası) üyeymiş. İlginçtir; **onlar** için de önemli olan bu belgelendirmenin gerçek amacı ile çeşitli yönlerden olası getiri ve götürüleri gerektiğince tartışılıyor. Neden acaba?

Ulusal meslek standartları ve mesleki yeterlilik belgelendirme: Ülkemizde 1992-2000 döneminde Dünya Bankası’nın parasal desteğiyle yürütülen “İstihdam ve Eğitim Projesi” sonrasında çalışma yaşamında köklü değişikliklere yol açan hukuksal ve kurumsal düzenlemeler de yapılmıştır. Bu süreçte 2006 yılında çıkarılan 5544 sayılı Meslekî Yeterlilik Kurumu Kanunu’yla ülkemizdeki çalışma yaşamında köklü değişikliklere yol açan düzenlemeler gündeme gelmiştir. İzleyen yıllarda pek çok düzenlemesi yürürlükten kaldırılan, yanı sıra, değiştirilen yasayla amacı

“...ulusal ve uluslararası meslek standartlarını temel alarak, teknik ve meslekî alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek; denetim, ölçme ve değerlendirme, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin faaliyetleri yürütmek için gerekli ulusal yeterlilik sistemini kurmak ve işletmek”

olan MYK (Mesleki Yeterlilik Kurumu) kurulmuştur. 2015 yılında MYK tarafından Ulusal Meslek Standartlarının ve Ulusal Yeterliliklerin Hazırlanması Hakkında Yönetmelik çıkarılmıştır. Yönetmeliğin 3. maddesinde bu bağlamda da önem taşıyan tanımların kimileri şunlardır:

Ulusal meslek standardı: Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından yürürlüğe konulan bir mesleğin başarı ile icra edilebilmesi için gerekli görev ve işlemleri içeren belge...

Ulusal yeterlilik: Ulusal meslek standardı veya uluslararası standartlar temel alınarak hazırlanan, Mesleki Yeterlilik Kurumu Yönetim Kurulu tarafından onaylanan, belgelendirme ve eğitim akreditasyonu süreçlerinde kullanılan belge...

Uluslararası Standart: Türkiye’nin üyesi olduğu ya da tanıdığı uluslararası kuruluşlar tarafından bir mesleğin icrasına ilişkin olarak onaylanmış belgeler...

Ormancılık alanında hazırlanmış “meslek standartları” ile hazırlayan kuruluşlar şimdilik (23 Haziran 2021) şunlardır:

Ulusal Meslek Standartları	Hazırlayan Kuruluşlar
Orman Ağaçlandırma ve Fidan Yetiştirme İşçisi	Orman Kooperatifleri Merkez Birliği
Orman Gençleştirme ve Bakım İşçisi	Orman Kooperatifleri Merkez Birliği
Odun Dışı Ürün Toplayıcısı (Yerden)	Orman Kooperatifleri Merkez Birliği
Odun Dışı Ürün Toplayıcısı (Yüksekten)	Orman Kooperatifleri Merkez Birliği
Ağaç Kesme ve Boylama Operatörü	Ankara Sanayi Odası

Yine 2015 yılında çıkarılan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 3. maddesinde yer verilen kimi tanımlar ise şunlar:

“Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi: Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu olacak şekilde tasarlanan; ilk, orta ve yükseköğretim dâhil, meslekî, genel ve akademik eğitim ve öğretim programları ve diğer öğrenme yollarıyla kazanılan tüm yeterlilik esaslarını gösteren ulusal yeterlilikler çerçevesi”

“Yeterlilik: Sorumlu kurum tarafından bireyin öğrenme kazanımlarını belirli ölçütlere göre edindiğinin bir değerlendirme ve geçerlilik kazandırma sürecinin sonunda tanınması halinde elde edilen resmi belge.”

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

Öte yandan “mesleki yeterlilik belgesi” alınması zorunlu tutulan toplam 204 (Aralık 2022) meslek arasında

- ✓ “orman üretim işçisi” ile
- ✓ “orman yetiştirme ve bakım işçisi” de

sayılmıştır.⁵ Bu nedenle OGM de 310 bildirgesinde

“Üretim tevziatı yapılırken köylü ve kooperatif üyelerinin üretim işlerinin yaptırılması sürecine ait eğitim aldığı veya bu konuda Mesleki Yeterlilik Belgesine sahip olduğu hususu belgelenecektir.”

uyarısına da yer verilmiştir. (Sayfa 29)

Belirtelim; belge verebilen 15-16 kuruluş arasında OMO ile ORKOOP da bulunuyor.

Tehlikeli ve Çok Tehlikeli Sınıfta Yer Alan İşler: “Tehlike sınıfı”, 6331 sayılı yasanın 3. maddesinde şöyle tanımlanmıştır:

“İş sağlığı ve güvenliği açısından, yapılan işin özelliği, işin her safhasında kullanılan veya ortaya çıkan maddeler, iş ekipmanı, üretim yöntem ve şekilleri, çalışma ortam ve şartları ile ilgili diğer hususlar dikkate alınarak işyeri için belirlenen tehlike grubu...”

Yasanın 9. maddesine göre “işyeri tehlike sınıfları”

“(1)... 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 83 üncü maddesine göre belirlenen kısa vadeli sigorta kolları prim tarifesi de dikkate alınarak, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğünün Başkanlığında ilgili taraflarca oluşturulan komisyonun görüşleri doğrultusunda, Bakanlıkça çıkarılacak tebliğ ile tespit edilir.”

En son 5 Mart 2024 tarihinde güncellenen İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği’nde yer verilen ormancılık “işleri” ile “tehlike sınıflarını” Çizelge 1’de sergiledim:

Çizelge 1: Kimi Ormancılık Çalışmalarının “Tehlike Sınıfları”

NACE * Rev.2_Altılı Kod	NACE Rev.2_Altılı Tanım	Tehlike Sınıfı
02.10.01	Baltalık olarak işletilen ormanların yetiştirilmesi (kağıtlık ve yakacak odun üretimine yönelik olanlar dahil)	Tehlikeli
02.10.02	Orman yetiştirmek için fidan ve tohum üretimi	Az Tehlikeli
02.10.03	Orman ağaçlarının yetiştirilmesi (baltalık ormanların yetiştirilmesi hariç)	Az Tehlikeli
02.20.01	Endüstriyel ve yakacak odun üretimi (geleneksel yöntemlerle odun kömürü üretimi dahil)	Tehlikeli
02.30.01	Ağaç dışındaki yabani olarak yetişen ürünlerinin toplanması (mantar meşesinin kabuğu, kök, kozalak, balsam, lak ve reçine, meşe palamudu, at kestanesi, yosun ve likenler, yabani çiçek, yabani meyve, yenilebilir mantar vb.)	Az Tehlikeli
02.40.01	Ormanda ağaçların kesilmesi, dallarından temizlenmesi, soyulması vb. destekleyici faaliyetler	Tehlikeli
02.40.02	Ormanda kesilmiş ve temizlenmiş ağaçların taşınması, istiflenmesi ve yüklenmesi faaliyetleri	Tehlikeli
02.40.03	Ormanda silvikültürel hizmet faaliyetleri (seyreltilmesi, budanması, repikaj vb.)	Tehlikeli
02.40.04	Ormanı zararlılara (böcek ve hastalıklar) karşı koruma faaliyetleri	Çok Tehlikeli
02.40.05	Ormanı yangın ve kaçak kesime (izinsiz kesim) karşı koruma faaliyetleri	Tehlikeli
02.40.06	Ormanı koruma ve bakımı amaçlı orman yolu yapımı ve bakımı faaliyetleri	Tehlikeli
02.40.07	Diğer ormancılık hizmet faaliyetleri (ormancılık envanterleri, orman işletmesi, orman idaresi danışmanlık hizmetleri, orman (bakımı, verimi, vb.) ile ilgili araştırma geliştirme, vb.)	Az Tehlikeli

Kaynak: İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği

Mesleki eğitim: 2013 yılında çıkarılan “...6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununa göre belirlenen tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işlerde çalışanların mesleki eğitimlerinin usul ve

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

esaslarını düzenlemek...” amacıyla çıkarılan Tehlikeli ve Çok Tehlikeli Sınıfta Yer Alan İşlerde Çalıştırılacakların Mesleki Eğitimlerine Dair Yönetmeliğin 4. maddesinde şöyle tanımlanmıştır:

“... Örgün veya yaygın eğitim yoluyla bireyleri mesleğe hazırlamak, meslek sahibi olanların mesleklerindeki gelişmelerini ve yeni mesleklere uyumlarını sağlamak amacıyla gerekli bilgi, beceri, tavır ve değer duygularını geliştiren ve bireylerin fiziki, sosyal, kültürel ve ekonomik yeteneklerinin gelişim sürecinin bir plan içerisinde yürütülmesini sağlayan eğitimi,...”

Yönetmeliğin ekinde yer verilen “Mesleki Eğitim Alınacak İşlere Ait Çizelge”deki toplam 109 “iş” arasında ama nedense herhangi bir ormancılık “işine” yer verilmemiştir.

İş kolları: 2012 yılında çıkarılan 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’nun 4. maddesine göre

(2) Bir işyerinde yürütülen asıl işe yardımcı işler de, asıl işin girdiği işkolundan sayılır.

(3) Bir işkoluna giren işler, işçi ve işveren konfederasyonlarının görüşü alınarak ve uluslararası normlar göz önünde bulundurularak Bakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

Yasanın ekinde yer verilen 20 işkolu arasında “Avcılık, Balıkçılık Tarım ve Ormanlık” da bulunuyor. 2012 yılında çıkarılan İş Kolları Yönetmeliği’nde sayılan toplam 862 “iş” arasındaysa ormancılıkla ilgili yalnızca 4 “iş” sayılmıştır:

- ✓ “Orman yetiştirme (silvikültür) ve diğer ormancılık faaliyetleri”
- ✓ “Endüstriyel ve yakacak odun üretimi”
- ✓ “Tabii olarak yetişen odun dışı orman ürünlerinin toplanması”
- ✓ “Ormancılık için destekleyici faaliyetler”

Onların neden ne sayılıp ne sayılmadıklarının, içinde buldukları her türlü olumsuzluğun böylesi bir kavramsal ve olgusal çerçeve içinde sorgulanması gerekiyor. Bu gerek yerine getirildiğinde böylesine karmaşık ve birbirleriyle tutarsız çerçeveden hareketle yapılan düzenlemelerin **onların** içinde buldukları olumsuzlukları pekiştirdiği, aşılmasına yönelik çabaları zorlaştırdığı çok daha kolay kavranabilecektir.

• Ormancılık çalışmaları ve “orman işçisi” deyince...

Orman ekosistemleri, benzetmem yerindeyse, “birleşik üretim sistemleri” gibi oluşumlardır. Eşanlı olarak bir yanda çeşitli “ürünler” üretir bir yandan da yine çeşitli ekolojik “hizmetler” görüyor. Ne var ki, bu sürecin çıktılarının birbirinden ayrılması her durumda ve koşulda olanaklı değildir. İnsanlar, bu ürün ve hizmetlere önceleri gereksinmelerine, sonraları da değişim değerine göre önem ve ağırlık vermiştir. Günümüzdeyse, ekonomik, ekolojik ve kültürel koşullar insanların orman ekosistemlerine yönelim amaçlarını ve çabalarını da daha da çeşitlendirmiştir. 2020’li yılların Türkiye’sindeyse, dengeli görünümüne karşın, “devlet ormanı” sayılan arazilerden ve başta odun kökenliler –“odun hammaddesi” değil !- olmak üzere orman ürünlerinden yararlanılmasına öncelik ve ağırlık verilmiştir. Dolayısıyla ağaç kesme ve ürünleri taşıma ülkemizde de önde gelen ormancılık etkinlikleridir. Bunların yanı sıra ormancılığımızda ağırlık ve öncelikleri yöresel ve dönemsel olarak değişen

- ✓ Planlama,
- ✓ Araştırma,
- ✓ odun kökenli olmayan ürünlerin (kök, kabuk, tıbbi ve aromatik bitki, palamut, reçine, sığıla yağı, vb) hasadı,
- ✓ ağaçlandırma,
- ✓ toprak aşınımı ve taşınımı, sel, çığ vb doğal oluşumları önleme.
- ✓ silvikültürel işlemler (orman ekosistemi gençleştirme, bakım, vb),
- ✓ koruma (yangın söndürme, yasadışı yararlanmaları önleme, “zararlı” sayılan varlıklarla böcek, mantar, virüs, bakteri vb savaşım),
- ✓ tohum hasadı,

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

- ✓ fide/fidan yetiştiriciliği,
- ✓ motorlu taşıt sürücülüğü, iş araçları kullanımı,
- ✓ hukuksal olarak “orman” sayılacak yerlerin sınırlarını belirleme,
- ✓ bekçilik,
- ✓ alt yapı tesisleri (yol, köprü, kule, kulübe, üst yapı, vb) yapımı ve onarımı,
- ✓ yabanıl yaşam kollayıcılığı, bakımı; “yönetimi” 😊,
- ✓ odun kökenli ürün depolarında sınıflandırma, istifleme,
- ✓ orman sınırlarını belirleme –“*tahdit*”- ve orman kadastro su,
- ✓ kesilecek ve kesilmiş ağaçların damgalanması
- ✓ vb

çalışmalar yapılıyor. Çalışmaların çeşitliliği, doğal olarak işlendirme –“*istihdam*”- biçimleri ile koşullarının da farklılaşmasına yol açıyor. Örneğin; kimi çalışmalarda “memur” kimilerinde geçici ve sürekli “işçi”, “sözleşmeli” olarak işlendiriliyor. Dolayısıyla hakedişleri kimilerine “maaş” kimilerine “götürü”, “parça –“*birim*”- başına”, “gündelik” ya da “aylık” **ücret** olarak ödeniyor. Kimilerine ise ormancılık yazınında “vahidi fiyat” olarak anılan hakediş veriliyor..

Öte yandan; bu çalışmalar, “devlet ormanı” sayılan yerlerde 1937’den bu yana OGM (Orman Genel Müdürlüğü) tarafından planlanıyor, orman işletmeleri tarafından da yürütülüyor; bu amaçla, aşağıdaki çizelgede de gördüğünüz gibi, OGM’de çok büyük çoğunluğu sendika üyesi ve %82’si “devamlı” olmak üzere toplam 22 bin dolayında “işçi” çalıştırıyor:

	Memur	Sözleşmeli	Sürekli İşçi	Geçici İşçi	TOPLAM
2019	15.908	786	9.385	7.975	34.054
2020	15.334	5.564	9.089	8.197	38.184
2021	14.632	5.544	8.436	10.090	38.702
2022	14.257	7.294	7.896	14.753	44.200
2023	20.349	1.714	18.017	3.948	44.028

Kaynak: OGM Orman Genel Müdürlüğü 2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu, 2024, Ankara, sayfa 6 *.

Bu sayıların **onları** kapsamadığını belirteyim. Kapsamıyor çünkü **onlar**, bırakın “işçi” sayılmayı emekçi bile sayılmıyor; “aldıkları işin işvereni” ya da “yüklenici”, son yıllardaysa “müşteri” bile sayılıyor çünkü ! - Nasıl yani?” dediğinizi duyar gibiyim. Daha sonra açıklayacağım. Benim bu “...Sessiz Tartışmalar”da, söylemim yerindeyse, “dert edindiklerim” yalnızca **onlar**. Sayılarını benim bilemediğim, kimselerin de bildiğini sanmadığım bu emekçilerimize hiçbir zaman ödeyemeyeceğim gönül borcum var çünkü.**

* 2023 yılında, bir önceki yıla göre, özellikle “sözleşmeli işgören” ile “geçici işçi” sayılarındaki azalışlara karşılık “sürekli işçi” ile “memur” sayılarındaki artışlar dikkatinizi çekmiştir sanırım. Neden acaba 😊 ?

Söylemek ve övünmek gibi olmasın: Öğrencilik yıllarında (1969-1970) Almanya’da “stajdayken” o işleri ben de yaptım. Ek olarak, Edremit’te, Siirt’te, Sarıkamış’ta orman bölge –“*işletme*”- şefliği, sonraki yıllarda araştırmalar yaparken **onların hangi koşullarda çalıştıklarını, barındıklarını, nasıl beslendiklerini gözlemleyebildim. Konuyla ilgili yayınlar ile çeşitli etkinliklerde sunumlar yaptım. Örneğin; 1971 yılında **onların** bilebildiğim tek sendikal örgütlenmesi olan ve 12 Mart Cuntası tarafından engellenen KAZ-OR-İŞ Sendikası’nın (Kazdağları Orman İşçileri Sendikası) örgütlenmesine karınca kararınca destek oldum; “Çalıştırdıklarımız”, (Orman Mühendisliği Dergisi, Temmuz 1973), “Ücret ve Orman İşçiliği” (TMMOB OMO, 1976), “Türkiye’de Orman İşçiliği ve Sorunları” (MPM 1979), “Çağdaş Köleler” (Yeni Ortam Gazetesi, dizi yazı), “Ağaççerileri” (Yayınlanmamış belgesel öyküsü) vb yazılar yayımladım; başta Suha Arın’ın “Tahtacı Fatma” başlıklı belgeseli olmak üzere çeşitli belgesellerin yapımına, fotoğraf sanatçısı dostum Mehmet Ali Avcıdırlar’ın fotoğraf sergisine gönüllü katkıda buldum vb. Birkaç yıl önce de yeni bir araştırmaya kalkıştım ancak, geliştirdiğim “proje” için gerektiğince destek sağlayamadım; anketlerin doldurulması için yeterince yardım alamadım. Kısacası, **onların** ilgili sendikalar ile “işçi sınıfı üzerine iş tutan” 😊 çevrelerin tartışma gündemlerine alınmasına

• Onlar kim?

Kimi tarihçiler **onların** tarihsel kökenlerini "...her ne kadar arşiv kaynaklarında 16. asrın başlarında karşımıza çıksa da 13. asrın başında Horasan taraflarından yapılan yoğun göç sırasında Anadolu'ya gelmiş olan Türkmen kavmi..." olan "ağaççerlerine" değin indiriyor⁶. Oğuzların Anadolu'ya göç eden boylarından olan "ağaççerleri" çoğunlukla Kahramanmaraş dolaylarındaki ormanlık yörelerde yerleşip hayvancılık ağaç kesimciliğiyle geçindikleri, bir kesiminin sonradan "tahtacılar" olarak anıldıkları öne sürülüyor. "Ağaççerleri", "tahtacılar" Osmanlı devletinde daha çok Sarayın odun kökenli ürün gerekmesinin karşılanması için çalıştırılmıştır. Ancak 19. yüzyılın ikinci yarısında orman ekosistemlerinden ticaret amacıyla odun kökenli ürün elde etme çabaları gelmiş; bu süreçte **onlar** – "makûs"- tarihi de başlamıştır. **Onlar**, 1937 yılında 3116 sayılı Orman Kanunu'nun çıkarılmasına değin yerli ve yabancı girişimciler tarafından birim fiyat ya da götürü bedellerle çalıştırılmıştır. Bildiğiniz gibi, 1937 yılında çıkarılan 3116 sayılı yasanın 31. maddesiyle "devlet ormanı" sayılan yerlerin devlet tarafından işletilmesi düzenine geçilmiştir. Ancak, "**onları**" günümüzdeki anlamıyla "**onlar**" yapan uygulama, temelde "devlet ormanı" sayılan yerdeki odun kökenli ürün hasadı işlerinin "vahidi fiyat" olarak anılan bedel ödeme düzeniyle yaptırılması olmuştur. 3116 sayılı yasada bu konuda herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak aynı yıl çıkarılan Orman İşletme Talimatı'nın 18. maddesinde

"Vahidi fiyatla yapılacak işlerde vahidi kıyasii fiyat işletme revir âmiri ve bölge şefi tarafından müştereken verilen bir kararla tayin olunur. İşçilerin istihkaki alâkadar memurların vereceği istihkak raporuna müsteniden muhasip tarafından tanzim olunacak istihkak bordurolar ile tespit ve tediye olunur." (Vurguyu ben yaptım. YÇ)

kuralına yer verilmiştir. İlginçtir: "Vahidi fiyat" uygulaması, 1956 yılında çıkarılan 6831 sayılı Orman Kanunu'nun odun kökenli ürün hasadını düzenleyen 34 ile 40. maddelerinin ilk biçimlerinde yer verilmemiş olmasına karşın sürdürülmüştür. Ancak, yasanın 1973 yılında çıkarılan 1744 sayılı yasayla değiştirilen 34. maddesinde ilk kez "vahidi fiyat" uygulamasına yer verilmiştir:

"...Sınırları içinde Devlet ormanı bulunan köy ve kasaba halkının vahidi fiyat usulü ile kesip istif yerlerine taşıdıkları kerestelik tomruklar ..." (Vurguyu ben yaptım. YÇ)

Böylece, "vahidi fiyat" uygulamasına günümüze değin süren bir yasal dayanak sağlanmış. Ağırlıklı söz konusu işlerin nesnel koşullarından kaynaklanan bir düzen olmasına karşın uygulama, çoğu zaman "orman köylüsüne tanınan ayrıcalıklı haklarla" – "imtiyazlar"- gündemde olmuştur. Oysa uygulama, bir yandan da bu alandaki üretim ilişkilerinde, dolayısıyla **onlar** için belki de hedeflenmeyen ya da öngörülmeleyen çeşitli olumsuzluklara yol açmıştır. Yasanın 40. maddesindeyse "... civar köylülerin iş gücünün kâfi gelmemesi veya işe ehil olmamaları veya fahiş fiyat istemeleri gibi..." durumlarda söz konusu işlerin "taahhülle" yaptırılabilmesine olanak tanınması da bu gerçeği ortaya koyuyor.

Öte yandan; OGM'nin 1990'lı yılların ikinci yarısında gündeme getirdiği, 2000'li yıllarda hızla yaygınlaştırdığı kesilecek ağaçların dikili durumdayken çeşitli yöntemlerle satılması, yanı sıra, söz konusu işlerin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3-a maddesi gereği "6831 Sayılı Orman Kanunu gereğince orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinden ve köylülerden yapılacak hizmet alımlarının" istisna kapsamına alınması, sürece yeni boyutlar getirmiştir. Ancak **onlar**, bu uygulamaların da "başaktörleri" olmuştur.

Onlar, uzunca bir dönem hemen hemen yalnızca "orman köylüsü" sayılan yurttaşlarımız arasından çıkmıştır. Ancak, zamanla uygulamada "çakma **onlar**" da gündeme gelmiştir: 34. maddedeki "haklardan" yararlanmak isteyen – "uyanık"- "orman köylüleri", bu arada kimi yörelerde kooperatifleri de "vahidi fiyatla" üstlendikleri hasat işlerinin tümünü ya da bir kısmını üstü örtük (!) işlemlerle yine "birim başına ödemelerle" gezici emekçilere – önce "Adanalı" yanı sıra son yıllarda göçmenlere-, dahası kendi köylülerine de yaptırır olmuştur. Böylece "gerçek **onlar**" üzerindeki sömürü hem katmerlenmiş hem de yol açtığı üretim ilişkileri bir anlamda daha çok kirlenmiştir.*

gönlümce bir katkı olamadı. Son yıllardaysa, özellikle orman fakültelerinde yapılan konuyla ilgili araştırmaların çoğunu inceleme olanağım oldu. Özellikle orman fakültelerinde **onların** bu türden sorunlarına ilişkin incelemelerin -ki, kimi örneklerini Ek 1'de sergiledim- artmış olmasını sevinçle karşılıyor; yapanlara ve yönlendirenlere teşekkür ediyorum.

* Daha çok K. Marks'la anılan bu söylemin aslı "Ne gülüyorsun, anlattığım senin hikayen" imiş ("Quid Rides? De Te Fabula Narratur") ve MÖ 65-8 döneminde yaşamış Romalı ozan Quintus Horatius Flaccus'unmuş; ben de bilmiyordum

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

- “Zor, çok zor zanaat”: Odun kökenli ürün hasat “işçiliği” ...

(Fotoğraflar: Ufuk Coşgun)

Her “işin” niteliği ile yapanına ve değerlendirenine göre (!) değişen kendine özgü zorlukları vardır kuşkusuz. Çoğunlukla arazi ve açık hava koşullarında yapıldığı için ormancılık “işlerinin” ilgili hukuksal düzenlemelere gerektiğince yansımayan zorlukları da vardır. Ancak, “gözden uzak” olmalarından olsa gerek (?), ilgili düzenlemelerde, **onların** içinde buldukları iş ilişkileri, çalışma, beslenme ve barınma koşulları gerektiğince göz önünde bulundurulmuyor. Bakın, İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği’nde günümüzde bile

- ✓ “ormancılık ile endüstriyel ve yakacak odun üretimi”,
- ✓ “ormanda ağaçların kesilmesi, dallarından temizlenmesi, soyulması”
- ✓ “ormanda kesilmiş ve temizlenmiş ağaçların taşınması, istiflenmesi ve yüklenmesi”

çalışmaları “çok tehlikeli” değil de “tehlikeli” sınıfından sayılmıştır. İzleyebildiğim kadarıyla, ne başta OGM olmak üzere ilgili kamu kuruluşlarında örgütlenmiş işçi sendikaları ne de “mesleki yeterlilik belgesi” verebilecek denli kurumsallaşmış, “orman köylüsü” sayılanların kazanımlarını korumak ve artırmak için yoğun uğraşlar vermiş ORKOOP (Türkiye Ormancılık Kooperatifleri Merkez Birliği), bence bu önemli yanlıştın düzeltilmesi için gerekli çabaları yeterince göstermiştir. Buna karşılık, özellikle orman fakültelerinde yapılan araştırmalarda yakın zamanlara değin çoğunlukla **onların** sonuç olarak yaşadıkları fiziksel, çok daha az olarak da ruhsal olumsuzluklara ilişkin bulgular sergilenmiş, bu olumsuzlukların aşılmasına yönelik önerilere yer verilmiştir. Çoğunluğu çeşitli yörelerde yöresel düzeyde yapılan “anketlerle” üretilen “bilgilere” dayanan bu çalışmalarda da (Ek 1) sıklıkla belirtildiği gibi;

- ✓ çalışma yeri koşullarının (arazi yapısı, bitki örtüsü vb) kötülüğü,
- ✓ iklim koşullarına açıklık,
- ✓ işlerin güçlüğü,
- ✓ iş kazaları ve çeşitli meslek hastalıkları oranının yüksekliği,
- ✓ eğitimsizlik,
- ✓ koruyucu donanım eksikliği,
- ✓ beslenme yetersizlikleri,
- ✓ barınma koşullarının olumsuzluğu,
- ✓ uygun araç gereçlerden yoksunluk,
- ✓ sağlanan gelir düzeylerinin düşüklüğü,
- ✓ güvencesizlik,
- ✓ ilk ve acil yardım olanaklarının kısıtlılığı

vb **onların** yaşadıkları olumsuzlukların başlıcalarıdır. Ancak daha sonra nedenlerini ayrıntılı olarak “tartışacağım” şunlar da var: **Onlar**

- ✓ en son 2012 yılında çıkarılan 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’nuyla ayrıntılı olarak düzenlenen “toplu iş sözleşmesi” ile “grev”, yanı sıra,
- ✓ 2004 yılında çıkarılan Tarım ve Ormandan Sayılan İşlerde Çalışanların Çalışma Koşullarına İlişkin Yönetmelikle “günlük ve haftalık çalışma süresi”, “fazla çalışma”, “ara dinlenmesi”, “hafta tatili ve ücreti”, “genel tatil ve ücreti”, “yıllık ücretli izin” ile ilgili haklardan da yararlanamıyor.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

Öte yandan; başta “iş kazaları” ile meslek hastalıkları olmak üzere bu olumsuzlukların çoğu başta OGM'ninkiler olmak üzere ilgili kuruluşların “resmi istatistiklerine” yansıtılmıyor.

Bu arada; OGM'nin 1970'li yıllarda etkinlikte bulunan işçi eğitim merkezleri kapatılmıştır. OGM'nin merkez örgütsel yapısında Personel Dairesi Başkanlığı'nın görevleri arasında

“Genel Müdürlüğe bağlı işyerlerinde işveren - işçi ilişkilerinin mevzuat ve yürürlükteki toplu iş sözleşmelerinde belirtilen esaslarla ilgili olarak Bakanlıkça yürütülecek çalışmalarda gerekli koordinasyon ve işbirliğini sağlamak” da

sayılmış; kuruluşunda bir de “İşveren ve İşçi İlişkileri Şube Müdürlüğü”ne yer verilmiştir. Ancak, bu birimlerce yapılan çalışmalar daha çok OGM'nin geçici ya da devamlı olarak işlendirdiği “işçi” sayılanlarla sınırlıdır. Bunların dışında **onlar** özelinde herhangi bir düzeyde ilgili birim bulunmuyor. Oysa daha önceki yıllarda “şube müdürlükleri” düzeyinde de olsa ilgili birimler ile “işçi eğitim merkezleri” bulunuyordu Bunun dışında kimi orman işletme müdürlükleri, kimileyin halk eğitim merkezleriyle de işbirliği yaparak kısa süreli eğitsel etkinlikler düzenleyebiliyor. “Mesleki yeterlilik belgesi” uygulaması nedeniyle **onlar** da OMO (TMMOB Orman Mühendisleri Odası İktisadi İşletmesi) ile ORKOOP'un aralarında bulunduğu çeşitli kuruluşların düzenlediği paralı eğitsel etkinliklere katılmak zorunda tutuluyor. Ancak, tutuluyor tutulmasına da bu zorunluluğun ne denli ve nasıl yerine getirildiğini, en azından ben bilemiyorum. Ek olarak FSC belgesi alan orman işletmelerin de **onların** eğitilmesine yönelik çabalara da girildiği öne sürülüyor.*

• Temel sorunların birisi de hukuksal olarak “işçi” sayılmamak...

Ülkemizde çalışma yaşamını düzenleyen yürürlükteki hukuksal düzenlemeler sanki **onların** “işçi” sayılmaması için çıkarılmış. Ne var ki **onlar**, içinde buldukları iş ilişkileriyle ilgili hukuksal düzenlemeler bu tanımlara uymadığı için hukuksal olarak “işçi” sayılmıyor.** **Onlar** “iş”, “işçilik”, “işyeri” vb kavramlarla ilgili hukuksal düzenlemelerin dışında bırakıldıkları için de

“... işçilerin ve işverenlerin karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumları ile çalışma şartlarını belirlemek üzere toplu iş sözleşmesi yapmalarına, uyuşmazlıkları barışçı yollarla çözümlenmelerine, grev ve lokavta başvurularına ilişkin usul ve esasları...”

düzenleyen 6356 sayılı yasanın sağladığı haklardan, örneğin, başta “grev” ve “topu iş sözleşmesi” yapmak olmak üzere ekonomik ve demokratik haklardan yararlanamıyor. Şimdi

* Dönemin İnegöl Orman İşletme Müdürü -2017'den sonra Orman Genel Müdürü- İnegöl'de düzenlenen eğitsel etkinlikte “Orman emvali üretimi yapan tüm vatandaşlarımız bu kursa katılacaklar ve kendilerine sertifika verilecek, sertifikası olmayanlar üretim işinde çalıştırılmayacaklar...” (<https://www.gencgazete.net/1200-orman-iscisi-egitimden-geciyor>, 15 Mart 2013, erişim 16 Nisan 2024.). Bu arada, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün

“iş sağlığı ve güvenliği ile çevreyle ilgili önlemlerini alan, işaretlenmiş ağaçları uygun yöntem ve tekniklerle kesen ve bunun için uygun malzemeyi seçen, kestikten sonra yuvarlak gövde odununu elde ederek ve standartlara uygun olarak kesip boylayarak endüstriyel ürüne ve yakacak oduna dönüştürme ile ilgili bilgi ve beceri sahibi olması...”

amacıyla “Ağaç Kesme ve Boylama Kurs Programı” uyguladığını da belirteyim. (<https://e-yaygin.meb.gov.tr/download.ashx?fileID=3797>, erişim 16 Nisan 2024)

** Daha sonra sergilediğimde de göreceksiniz; OGM de onlarca yıldır çoğunlukla tek yanlı olarak düzenleyip **onlara** dayattığı “şartnamelerle” bu düzeni taçlandırmıştır” 😞.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

“- İyi ama Anayasamızda

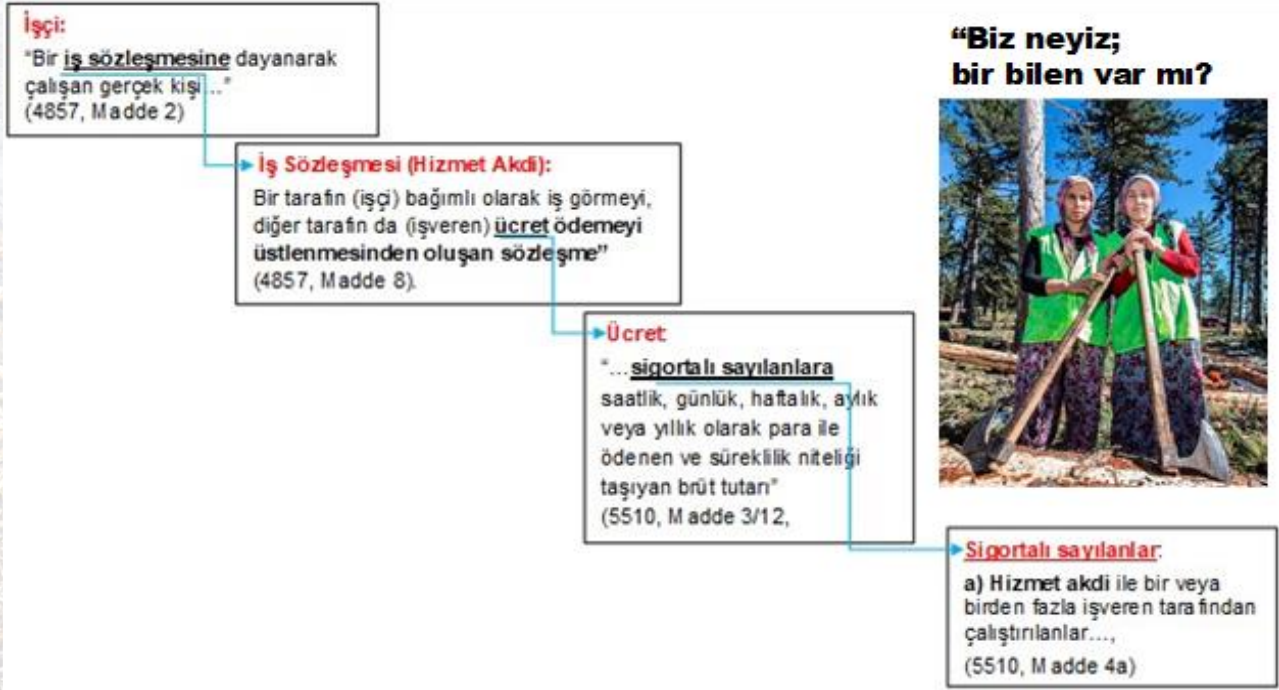
“Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir.” (Madde 51)

“İşçiler ve işverenler, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahiptirler.” (Madde 53)

kuralları var !”

diyorsunuz değil mi? Vaaar, n'olacak; burası Türkiye değil mi?

Peki **onlar** ne sayılıyor?

Şimdi geleyim yukarıdaki fotoğraftaki kadın çalışanların “Biz neyiz; bir bilen var mı?” sorusuna...

Sevgili “Ablalarım”, “Ağabeylerim”, “Kardeşlerim”

Sizler 310 sayılı bildirgeye göre

- ✓ “yüklenici” (sayfa 21) ve
- ✓ “yüklenici” olarak da imzaladığınız “kesim şartnamesinin” 13 (sayfa 101), “sürütme şartnamesinin” 17 (sayfa 105) ve “taşıma şartnamesinin” de 15. maddesine (sayfa 109) göre de “işveren”

sayılıyorsunuz ! Bence tadını çıkarmalısınız 😊 Ancak, OGM, dikili ağaç satışları satış uygulamasını temel kurala dönüştürüp ülke geneline yaygınlaştırdığında, kağıt üzerinde de olsa “işverenliğinizi” yitireceksiniz. Benden söylemesi ! Ayrıca şunu da belirteyim: Ne denli dikkatlice okuyorsunuz, bilemiyorum: “Şartnamelere” göre, “İşten doğan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile her türlü iş kazası ve vergi mevzuatı...” ile daha birçok yükümlülükten “işveren” olarak sizler sorumlusunuz ! Öyle ki, örneğin “reşit olmayan çocuklarınızın ormanda yapacakları usulsüzlükten zarar ve ziyandan” sizler sorumlu olacak; çalıştığınız “bölmede” ya da çevresinde çıkan orman yangınlarını söndürme çalışmalarına katılacak;, yangının faileri tespit edilmezse” sizinle birlikte o “bölmedeki bütün yükleniciler hakkında yangından doğan idare zararından müştereken ve müteselsilen sorumlu...” sayılacak ve hakkınızda yasal işlem yapılacaktır” vb. Benden söylemesi !

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

Ne güzel değil mi? Ama durun; çok da karamsar olmamak gerekiyor 😊 : OGM, 2016 yılında yayınladığı Oduna Dayalı Orman Ürünlerinin Üretim ve Pazarlama Faaliyetleri başlıklı bir yayında uygulamalarına **onların** yararına olabilecek önemli uyarılara yer verilmiş.⁷ Vermiş vermesine de “işletmeciler” meslektaşlarım, yanı sıra, dikili ağaç satışı alanlar –“müşteriler”, kooperatifler, tüzel kişiler- çalıştırmak ya da hizmet aldıkları orman mühendisleri bu uyarıların gereğini ne denli yapabiliyor acaba? Umarım ve dilerim gerektiğince yapabiliyorlardır.

• Ya “toplumsal güvenlik” ve sendikalarda örgütlenme hakları”?

Gerçi daha önce birkaç kez değindim, şimdi biraz daha yakından “tartışalım”.

Genel bir değerlendirme yapıldığında şunlar söylenebilir: Daha önce belirttiğim gibi; 5510 sayılı yasa, 4. maddesinin “a” bendine göre kural olarak “hizmet akdiyle” çalıştırılanları kapsıyor. Ancak aynı maddenin “b” bendine göre

“... **hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışan...4) tarımsal faaliyette bulunanlar**” da

“sigortalı” sayılabiliyor. (Vurguyu ben yaptım. YÇ)

Bu kurala karşın, yasanın 6. maddesine göre

“1) Kamu idarelerinde ve Kanununun **ek 5 inci maddesi kapsamında sayılanlar hariç olmak üzere, tarım işlerinde veya orman işlerinde hizmet akdiyle süreksiz işlerde çalışanlar ile tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan;...**” (Vurguyu ben yaptım. YÇ)

kimileri sigortalı sayılmıyor; iyi mi? 😞. Ancak, bu noktada maddede sözü edilen “...ek 5 nci madde...”nin başlığına da dikkatinizi çekmek isterim:

“**Tarım veya orman işlerinde hizmet akdiyle süreksiz olarak çalışanların sigortalılığı**”

Bu arada, sabrınızı zorlama pahasına, 2010 yılında çıkarılan Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin 9. maddesinin “sigortalı” olabilecekleri açıklayan 2. fıkrasının “g” bendini anımsatayım:

“... Kanunun -5510 sayılı yasanın- 4 üncü maddesi ile isteğe bağlı sigortalılık hükümleri ve 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesi kapsamında sigortalı olmayan, kendi sigortalılıklarından dolayı bu kanunlara göre gelir veya aylık almayan ve 18 yaşını doldurmuş olanlardan; tarım veya **orman işlerinde hizmet akdiyle süreksiz olarak çalışanlar...**” (Vurguyu ben yaptım. YÇ)

İşte karşınızda yine **onlar** için aynı ayakbağı: “Hizmet akdi” !

Aynı maddenin 4. fıkrasının “ğ” bendine göre ise

“(4) Kanunun 4 üncü maddesi birinci fıkrasının (b) bendine göre, ... **hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan;**

ğ) **Tarımsal faaliyette bulunanlar...**” da

sigortalı sayılıyor (Vurguyu ben yaptım. YÇ). Peki kimler yok; doğaldır ki **onlar** !

Bu vesileyle, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü'nün 6 Eylül 2016 tarihli bir yazısından da şu aktarmayı yapayım:

“6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 393 üncü maddesi ile hizmet sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle iş görmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşme olarak değerlendirilmekte, kişinin, durumun gereklerine göre ancak ücret karşılığında yapılabilecek bir işi belli bir zaman için görmesi ve bu işin de işveren tarafından kabul edilmesi halinde hizmet sözleşmesi kurulmuş sayılmaktadır. 6098 sayılı Kanunun 470 inci maddesi ile eser sözleşmesi (istisna akdi) yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi, iş sahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşme olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle, sigortalılık yönünden işveren ile çalıştırdığı kişi arasındaki iş ilişkisinin istisna akdine dayanması halinde 5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalılıktan söz edilememektedir.”⁸

Alıntı çok uzun olacak ama aynı yazıdan şunları da aktarmam gerekiyor:

“... orman idarelerinin bu tür işleri **vahidi fiyat üzerinden çalışacak gerçek kişilere vermeyip orman köylülerinin kurmuş oldukları orman köylülerini kalkınma kooperatiflerine vermeleri durumunda,**

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

söz konusu kooperatiflerin **kendi üyeleri olan orman köylüleri dışında işçi çalıştırmaları** Orman Kanununun 34 üncü maddesine göre mümkün olmadığından kooperatif ve üyeleri arasındaki **çalışma usul ve esasları da vahidi fiyat esasına dayalı yani istisna akdi niteliğinde** olduğu müddetçe kooperatif üyelerinin de hizmet akdine tabi sigortalı sayılmamaları gerekmektedir.

Ancak, **orman kalkınma kooperatifi tarafından alınan işin kooperatif üyeleri dışındaki kişilere yaptırılması** ya da köy tüzel kişiliğine verilen işin köylüler dışındaki kişilere ihale usulüyle yaptırılması halinde bu işlerin hizmet akdi olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.” (Vurguyu ben yaptım. YÇ)

OGM ise 2016 yılında yayımladığı Oduna Dayalı Orman Ürünlerinin Üretim ve Pazarlama Faaliyetleri başlıklı bir yayında şu ayrıntılı açıklamayı yapmış:

“Üretim işçiliği, iş kazası riski yüksek olan ve meslek hastalıkları da yapan bir işi koludur. Ülkemizde mevcut kanun ve mevzuatlarda, orman işçiliği hizmet akdi niteliğinde olmayan ve istisna akdi çerçevesinde değerlendirilen bir iş kolu şeklindedir. Orman işinde vahidi fiyatla çalışan köylüler tarımsal faaliyette bulunan diğer köylüler gibi 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu 4. Madde (b) bendi gereği hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan 4. madde Tarımsal faaliyette bulunanlar başlığına göre primlerini kendileri ödemek kaydıyla sosyal güvenlik sistemine dahil olmuşlardır. Üzerlerine arazisi olmayıp tarımsal faaliyette bulunmayan sadece orman işlerinde birim fiyatla çalışanlar da 5510 Sayılı Kanuna Ek Madde 5’i ekleyen 6111 Sayılı Kanunla ilgili düzenlemeye bağlı çıkarılan Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığının 05.04.2011 tarihli 2011/36 Sayılı Genelgeyle Tarım ve Orman İşlerinde Hizmet Akdiyle Süreksiz Çalışanlar kategorisinden kendi primlerini kendileri ödeyerek sosyal güvenlik sistemine dahil edilmişlerdir.”⁹

Ne var ki siyasal iktidar –“OGM”?- 2023 yılında 6831 sayılı yasanın 34. maddesine şöyle bir fıkra ekleyerek sorunu “Büyük İskender’in kılıcıyla” kendince çözmüştür (!):

“31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendi veya ek 5 inci maddesi kapsamında **sigortalı olan kişilere** orman idaresi tarafından **vahidi fiyat usulü ile yaptırılan**, odun üretimi, ... gibi işlere ait istihkak tutarları; ödemenin yapılacağı tarihlerde ... gecikme cezası ve gecikme zammı borcunun bulunmaması şartıyla yüzde beş fazlasıyla ödenir.” (Vurguyu ben yaptım. YÇ)

Gerçekten de çözmüş müdür sizce? Ayrıca, **onların** temel sorunu bu mu? Bence OGM, olabilecek olumsuzluklardan, deyim yerindeyse “paçayı kurtarma” çabasında. Bu konuda Sayın Yavuz Güloğlu ile arkadaşlarının şu tezlerine büyük ölçüde katılıyorum:

“Orman İdaresi de söz konusu işlerin dikiliden satış usulü bağlamında istisna sözleşmesi ile orman işlerini özel hukuk kişilerine yaptırmak istemesindeki bir gayesinin de esas itibarıyla meydana gelecek iş kazalarından Orman İdaresinin sorumlu tutulmaması çabası içinde olduğunu, iş kazalarına yönelik açılan davaların yargılama aşamasında yapmış olduğu savunmalarda görmek mümkündür. Fakat Yargıtay’ın özellikle son yıllardaki henüz müstakar nitelik taşımayan bazı kararlarında ister vahid-i fiyat sözleşmesi ile isterse dikiliden satış usulüyle orman işlerinin özel hukuk kişilerine yaptırılması esnada meydana gelecek iş kazalarında idareyi tehlike sorumluluğu esasları çerçevesinde sorumlu tuttuğu görülmektedir.”¹⁰

Bu noktada, BAĞ-KUR olarak anılan kurumu gündeme getiren 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu da aklınıza gelebilir. Çok kısa olarak ona da değineyim. Bildiğiniz gibi, bu yasanın 24. maddesinde

“Kanunla ve Kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulu sosyal güvenlik kuruluşları kapsamı dışında kalan ve herhangi bir işverene **hizmet akdi ile bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan...**” (Vurguyu ben yaptım. YÇ)

kimlerin “sigortalı” sayılacağı ile sayılmayacağı belirtilmiştir. Sayılacaklar arasında **onlar** yine yok. Buna karşılık, sigortalı sayılmayacaklar arasındaysa “d) Tarım işi yapanlara (Tarım sanatlarına ait işleri yapanlar hariç)” yer verilmiş. Ancak bu işlerin neler olduğu açıklanmamıştır. Yasanın 2003 yılında yeniden düzenlenen 79. maddesine göre ise **onlar** ancak “talepleri halinde isteğe bağlı sigortalı olabilirler.”

Alın size Anayasasının 2. maddesine göre “sosyal bir hukuk devleti” sayılan TC’de, deyim yerindeyse “kolaycılığa kaçmanın daniskası” sayılabilecek bir çözüm (!) daha: “İsteğe bağlı sigortalılık”... Tam da **onlara** göre bir düzenleme değil mi?

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

Çok merak ediyorum; siz tüm bu düzenlemelerden ve açıklamalardan ne anladınız?

Öte yandan; **onlar** “hizmet akdiyle çalışan işçi” sayılmadıkları için sendikalarda değil ama kooperatiflerde çok yaygın biçimde örgütlenebildi; daha doğru bir söyleyişle, kooperatiflere üye olabildiler. Özellikle 1970’li yıllarda, daha çok ormancı çalışanların özverili önderlikleriyle ivme kazanan bu doğrultudaki yönelimler, ormancılığımızı da “kooperatifçilik cennetine” dönüştürdü. 1997 yılında, kendisi “öncelikle bir ‘emek kooperatifi’ ” ve “orman köylüsünün en geniş tabanına sahip, demokratik tek örgütlü gücü” sayan ORKOOP’un kurulması **onları** oldukça örgütlü bir güce dönüştürdü. ORKOOP’un “2014 Yılı sonu itibarıyla, ... 28 Birliğe bağlı 2613 Kooperatif ve 333.005 köylü ailesi ortağı” bulunuyor.¹¹ Anasözleşme’sinin 3. maddesinde sayılan görevleri arasında

“Her çeşit orman ürününün istihsal, imal, nakil, depolama ve istif işlerinin yapılmasında ortaklara yardımcı olmak ve bu işlerin yapılmasında koordinasyonu sağlamak,”

“Ortaklarının Orman Kanunu hükümlerine göre alacakları pazar satış emvalini gayeye uygun şekilde değerlendirmek veya değerlendirilmesine yardımcı olmak,”

“Ortakların ormancılıkla ilgili faaliyetleri konusunda ihtiyaç duyacakları makine, alet ve ekipmanlarla diğer girdileri ucuz ve kredili olarak temin etmeleri için gerekli faaliyetlerde bulunmak,”

“Ortaklarının kanuni haklarının istihsal ve ortaklarına intikalinde yardımcı olmak, gerekli önlemleri almak,”

“Orman köylüsünün sosyal güvenceye kavuşması için gerekli çalışmaları yapmak. Her türlü sigorta hizmetlerinin sağlanmasında aracılık etmek,” da

bulunuyor.¹²

İşte görüyorsunuz; **onlarla** ilgili henüz tam olarak çözüme kavuşturulmamış ve kim nasıl anlarsa öyle değerlendirebildiği son derece karmaşık bir kavramsal ve hukuksal çerçeve oluşturulmuş. Bana öyle geliyor ki, ilgili her kuruluş sorumluluğu başkasının üzerine atma çabasında. Dolayısıyla, **onların** içinde buldukları, deyim yerindeyse “saldım çayıra Mevlam kayıra” durumu, bir bakıma iyiden iyiye içinden çıkılmaz oldu.

Bana öyle geliyor ki bu durumun sürmesinden hoşnut olanlar var 😞; sizce de var mıdır?*

• “Şahtılar, Şahmeran” oldular !

Onlar her zaman vardı ! Ancak çoğu zaman ve durumda varlıklarının ayırıcına bile varılmadı. Öyle

ki, **onlar**, ülkemizde çalışma yaşamına “sınıf”, “köylülük”, “emek sömürsü”, “artı değer”, “bölüşüm” vb ekonomi politişin kavramlarıyla da yaklaşıldığı 1970’li yıllarda bile tartışma gündemlerine gerektiğince

giremedi. Oysa, **onların** pek çok yönüyle “insanlık dışı” (!) sayılabilecek çalıştırılma düzeni çok önceleri “vahidi fiyatla” uygulamalarıyla başlamış; OGM’nin 1990’lı yıllarda gündeme getirdiği “dikili ağaç satışıyla” pekiştirilmiştir.

a) Hasat işlerini “vahidi fiyat” düzeniyle yaptırma ve **onlar**:

Daha önce de belirttiğim gibi; artık çoğunlukla “birim fiyat” – “birim ücret”, “parça başına ücret” değil; aman ha...- olarak da anılan bu ödeme biçimi orman işletmelerinin özellikle odun kökenli ürün hasadında gelenekselleşmiş bir uygulamadır. “Vahidi fiyat” düzenininin, benim öteden beri “üretim” yerine “hasat” olarak andığım bu çalışmaların

* Başta Cafer Yüksel ve saygıyla andığım Sabri Özgün olmak üzere ORKOOP’un kurulmasına ve güçlenmesine katkıda bulunanlara teşekkür ediyorum.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

- ✓ açık arazide ve temelde yılların belirli aylarında yapılma zorunluluğu,
- ✓ gerektiği gibi yapılıp yapılmadığını denetleme zorluğu, yanı sıra, -kim bilir belki de 🤔...-
- ✓ OGM'nin kimi sorumluluklardan kaçınabilmesine olanak vermesi

vb nedenlerle yeğlendiğini düşünüyorum. Bunu söylerken, ormancılığımıza haksızlık yapmak da istemem doğrusu: Çünkü ormancılığımız söz konusu işleri “vahidi fiyat” düzeniyle üstlenenlere, ki onlar eğer bir de “orman köylüsü” sayılanlardansa, çeşitli ek ekonomik haklar sağlamıştır. Ek olarak, **onların** kooperatiflerde örgütlenmesini destekleme çabalarına da girmiştir*. 6831 sayılı yasanın özellikle 34. maddesi, biraz da siyasal iklimin gereği olarak bu doğrultuda altı kez değiştirilmiştir. En son 5 Nisan 2023 günü yürürlüğe giren 7442 sayılı yasayla değiştirilen 34. maddeye göre

*“Üretimin **orman idaresi tarafından yapılması** halinde, sınırları içinde Devlet ormanı bulunan köylerde o yer nüfusuna kayıtlı olarak ikamet eden **gerçek kişilerin** veya sınırları içinde Devlet ormanı bulunan köy ve kasabalarda kurulan ve her birinde ikamet eden hane adedinin çoğunluğunun ortak olduğu **orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin** ..., **vahidi fiyat usulü** ile kesip satış istif yerine taşıdıkları **yakacak odunların** yüzde yüzüne kadarı idarece tayin edilecek süre içerisinde, istedikleri takdirde kendilerine maliyet bedeli üzerinden verilir.”*

*Devlet ormanlarında üretim işlerinin **vahidi fiyat usulü ile orman idaresince yaptırılması** durumunda; üretim işinde çalışan **gerçek kişilerin** kesip, satış istif yerine taşıdıkları **endüstriyel ve yakacak emvale ait istihkak tutarı** yüzde on, **orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine** ise yüzde yirmi fazlasıyla ödenir.”* (Vurguyu ben yaptım. YÇ)

Gördüğünüz gibi, son derece kötü bir anlatımla yazılan maddede “vahidi fiyatlar” dışında sözü edilen olanaklardan -“haklardan”- yararlanabilmenin “olmazsa olmaz” niteliğinde üç koşula yer verilmiştir: Hasat işlerinin

- ✓ “vahidi fiyat” düzeniyle,
- ✓ sınırları içinde “devlet ormanı” bulunan köy ve kasabalardaki gerçek kişiler ya da onların kuracakları kooperatifler tarafından yapılması,
- ✓ hasat edilen yakacak ve endüstriyel odunların orman işletmelerinin satış istif yerlerine taşınması.

Ayrıca, daha önce de belirtmiştim: Yasanın 2018 yılında yeniden düzenlenen 40. maddesine göre

“... kooperatiflerin ve köylülerin iş güçlerinin yeterli bulunmaması veya işe ehil olmamaları veya aşırı fiyat istemeleri veya işin dağıtımı veya yapılması ile ilgili konularda çözülmesi mümkün olmayan ihtilaflar çıkarmaları gibi hallerde, bu işler; işyerine civar olmayan orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine veya köylülere yaptırılabilir gibi taahhüt yolu ile de ...”

yaptırılabilir. Özellikle popülist siyasal iktidarların bu maddeyi gerektiğince kullanmaktan hiç çekinmemiş; gerekli gördüğünde de değiştirmiştir.

Gelelim “vahidi fiyatların” ya da şimdilerin söylemiyle “birim fiyatların” nasıl belirlendiğine... Önce, OGM'in bu konuda çok titiz ve üretken -“yaratıcı”?- olduğunu belirtmeliyim. İlgili düzenlemelerden birisi olan Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği Yönetmeliği'nin (2015) 19. maddesinde gerektiği gibi yerine getirilmesi bence son derece zor bir tanım yapılmış:

*“(1) Birim fiyatın hesaplanmasında işin çeşidine göre; arazi meyli, sürütme mesafesi, ağaç türü, taşıma mesafesi, diri örtüsü gibi zorluk şartları ile işin güçlüğü ve özelliği de dikkate alınarak bölgesel farklılıklar gözetilmeksizin **Ülkenin her tarafında uygulanacak kriterler Genel Müdürlükçe tespit edilerek, hesaplamalarda kullanılmak üzere taşra teşkilatına bildirilir.***

*(2) Birim fiyatlar; yaptırılacak işlerle ilgili tespit edilmiş olan kriterler dikkate alınmak **suretiyle işletme müdürü ve ilgili işletme şefi tarafından** müştereken bir kararla tespit edilir ve ilgililere duyurulur.”* (Vurguyu ben yaptım. YÇ)

* OGM'nin “Resmi İstatistikler 2022” verilerine göre 1974-2022 döneminde çoğu ormancılık dışı toplam 624 kooperatif projesine 2022 yılı fiyatlarıyla toplam 1,563 milyar TL ile 537 bin kişiye/aileye de toplam 11,7 milyar TL destek sağlamıştır. (<https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/resmi-istatistikler>; erişim 20 Nisan 2024)

Öte yandan

- ✓ “vahidi fiyatları” belirleme ve ödeme yöntemleri,
- ✓ işi yapma koşulları, “yüklenici” ya da “işveren” sayılan **onlar** ile birlikte çalıştıkları ya da çalıştırdıklarının yükümlülükleri
- ✓ orman işletmelerinin onlara sağlayabileceği “kolaylıklar”
- ✓ işlerin aşamalarına özgü “şartnamelerin” içerikleri

310 sayılı bildirgede daha ayrıntılı bir açıklanmıştır.

“Birim maliyetler, Orman Genel Müdürlüğüne mali yıl esas alınarak yıllık olarak belirlenir ve teşkilatın ilgili birimlerine dağıtılır. Standart zaman ise ... alandaki ağaç türü, çap değerleri, arazi eğimi, vb. değişkenler dikkate alınarak... hesaplanarak elde edilir. Standart zamanın belirlenmesine etken olan; ağaçların çap kademeleri, sürütme mesafesi, yol uzunluğu ve yol standardı gibi hususlar sahada çıkacak ağaçların belirlenmesi ve kayıt altına alınması sürecinde görevli teknik elemanlar ile görevli memurca fiilen arazide görülen değerler üzerinden belirlenecektir. Buna göre, her bir iş kalemine yönelik üretim birim fiyatı (TL/m³), iş kaleminin birim maliyeti (TL/saat) ile standart zamanın (dak/m³) çarpılması suretiyle ... hesaplanmaktadır .” (Sayfa 59)

Gördüğümüz gibi, “vahidi fiyatların” hesaplanma yöntemi hiç de yalın değildir. Yerel düzeyde son derece değişken ve çeşitlilik gösteren arazi ve iklim koşullarında gerektiğince ayrıntılı ve güncel veri tabanının oluşturulmasını gerektiriyor. Ek olarak iş analizlerinin, ölçümlerinin yapılmasını zorunlu kılıyor. Orman işletme müdürlüklerinin, özellikle de orman işletme şeflikleri yönetsel yapıları, işgören donanımları, iş yoğunlukları, üzerlerindeki baskılar vb nedenlerle bu zorunlulukların gerektiğince yerine getirilemeyeceğini düşünüyorum. Kaldı ki, 310 sayılı bildirgede de bunların yapılmasını zorunlu kılan kurallar bulunmuyor.

Ayrıca, “vahidi fiyat” düzeni, çoğunlukla gerektiğince eğitilmemiş ve donatılmamış **onların** “başlarına ördüğü çorapların” yanı sıra ekolojik, ekonomi politik, ekonomik vb yönlerden de çeşitli sorunlara yol açabiliyor. Bu sorunların ülkelerarası ve ülkesel iş hukuku, Anayasanın başta 49-56. maddelerindekiler olmak üzere pek çok kuralı yönünden ayrıntılı olarak tartışılması gerekiyor. Dahası, ben, özellikle OGM tarafından hazırlanıp **onlara** dayatılan* “şartnamelerin” de bu boyutlarıyla sorgulanmasını zorunlu görüyorum. Ancak, OGM bir yana, ilgili demokratik örgütleri ile öğretim ve araştırma kuruluşlarında bu gibi konular üzerinde gerektiğince durulmuyor.

Kısacası “vahidi fiyat” düzeninde uygulayıcıları uyarma ve yönlendirmekten öteye geçmeyen 310 sayılı bildirge vb düzenlemeleri, işlerin istenildiği gibi yapılmasından çok OGM'nin,

- ✓ **onların** yaşadıkları iş kazası, meslek hastalıkları vb olumsuzluklar karşısında sorumluluktan;
- ✓ **onlara** güvenli ve gelişkin iş araç ve gereçleri ile sağlıklı barınma ve beslenme koşulları sağlama zorunluluğundan;
- ✓ **onların** ve ailelerinin herhangi kanaldan toplumsal güvenceye olanaklarına kavuşmasına yükümlülüğünden

kaçınmasına yaradığını düşünüyorum.

b) “Dikili ağaç satışları” ve **onlar**”

Kim bilir kaç kez belirtmişimdir: Ormancılık, her etkinliğiyle geniş anlamda kamu hizmetidir. En yakın özelliklere sahip tarımsal etkinliklerden çok daha karmaşık ve uzun dönemli kararların alındığı ve uygulandığı bir etkinlik alanıdır. Ülkemizdeyse, başta ekolojik koşullar olmak üzere pek çok etmen ormancılık çalışmalarının rastlantılara bırakılmamasını ve bütüncül olarak planlanıp yürütülmesini gerektiriyor. Özellikle tecimsel “-ticari”- amaçların öne çıkarılması ise, son yıllarda daha çok

* Bildirgede yapılan açıklama şöyle:

“Üretim işlerine ait birim fiyatlar (kesme, sürütme, yükleme, taşıma vb.) Genel Müdürlükçe belirlenen esaslara göre hesaplandıktan sonra... kooperatiflere tebligatla, köylülere ise ilan edilmek üzere köy muhtarlığına bildirecektir.” (Sayfa 26)

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

görüldüğü gibi, ormancılığımızda, dolayısıyla orman ekosistemlerimizde çeşitli olumsuzluklara yol açıyor. Bu durum, doğal olarak **onlar** için de geri dönüşü olanaksız sonuçlar veriyor. “Dikili ağaç satışı” bu olumsuzluklara yeni boyutlar kazandırıyor. Öyle ki, “vahidi fiyat” uygulamasına bile, deyim yerindeyse “rahmet okutan” bir uygulamaya dönüşmüştür. Böyleyken ve konuyla ilgili araştırma sonuçları ortadayken, üstelik “en azından başlangıçta ilgili kişi ve kuruluşların çoğunluğunun karşı çıkmasına karşın OGM, bu uygulamayı giderek yaygınlaştırma çabasıdadır. Bildiğiniz gibi OGM, “yeni nesil” sayılabilecek “dikili ağaç satışı” uygulamasını “özelleştirme” rüzgarının ormancılığımızda da estirilmeye çabaladığı 1990 yıllarda gündeme getirmiştir: 1996 yılında yayımlanan 5038 sayılı Açık Artırmalı Dikili Ağaç Satışı Tamimi’yle –“Genelgesiyle”- başlatılan uygulama süreç içinde ilgili yönetmelik, dolayısıyla ilgili genelgeler birçok kez yeniden düzenlenmiş ve uygulamalar giderek yaygınlaştırılmıştır. Öyle ki, döneminde “uygulan” 😊 Ulusal Ormanlık Stratejisi ile Türkiye Ulusal Ormanlık Programı’nda, yanı sıra, tüm “stratejik planlarında” dikili ağaç satış oranını artırma hedefine yer verilmiş; gereği de yapılmıştır. Sözelimi, 2010 yılında 2977 bin m³ olan¹³ “dikili ağaç satışı” düzenli bir artışla 2022 yılında 12465 bin m³’e çıkarmıştır.¹⁴ Başka bir söyleyişle, 2023 yılında “endüstriyel odunun” %74,3’ü -16798 bin m³-, “yakacak odunun” ise %92,3’ü -4767 bin ster- “dikili ağaç satışı” yöntemiyle hasat edilmiştir. 2014-2028 döneminde uygulanacak son “stratejik planında” da aynı hedefe yer verilmiş olması, OGM’nin “dikili ağaç satışı” uygulamasını “istisna” olmaktan çıkarıp kural durumuna getireceğinin göstergesidir. İlgili demokratik kimi kitle örgütlerinde, bu kapsamda ilgili kuruluşlarda etkin bir karşı duruş çabalarına girilmediği * göz önünde bulundurulduğunda OGM’nin bu doğrultuda daha da ileri gidebileceği öne sürülebilir. Oysa “dikili ağaç satışı” uygulamasının **onlara** getirilerinden birisi –“**onlardan götürülerinin**” mi demeliydin acaba?- olası “patronların” değişkenliğidir ! Onlarca yıldır OGM’nin tek “patron” olduğu, dolayısıyla, onların da iyi kötü ayrıcalıklı kimi haklara sahip olduğu bir düzende **onlar** artık orman işletmelerinin gözetiminde de olsa (?), “dikili ağaç satışı” alan ve süreç içinde değişebilen üç “patron” birisi ya da birkaçı için çalışmak durumunda:

- ✓ Gerçek kişiler, “köylüler”,
- ✓ tüzel kişiler (bu kapsamda lif levha veya yonga levha imal eden fabrika ve tesisler, kağıt, karton, mukavva ve benzeri ürünlerin ana girdisi olan selüloz ve kağıt hamuru imalatı yapan özel sektöre ait fabrikalar, vb) ile
- ✓ orman köylerini kalkındırma kooperatifleri.

Sonunu getiremediğim araştırmam sırasında görüşlerine başvurduğum ORKOOP Genel Müdürü Meslektaşım Sayın Erdem Kaplan’ın ,

“Kooperatifler dışında dikili satış alan gerçek ve tüzel kişiler üretim işini başkasına yaptırırken çalışanları hem İş kanunu gereği (işveren olması nedeniyle) sigortalı yapmak, hem de 6331 sayılı İSG kanunu gereği İş sağlığı ve Güvenliği tedbirlerini (KKD, İş Güvenliği Uzmanı ve İşyeri Hekimi bulundurma) yerine getirmek durumundadır. Şu anda buna pek uyulmuyor veya işi kooperatiflere vererek bundan kurtulmaya çalışıyorlar. Ancak bu durum yakın zamanda tahsisli ve ihaleli dikili satış alıp üretim yaptırılanlar için önemli bir sıkıntı oluşturacaktır. Zira kooperatifler kendi aldıkları işi kendi üyeleriyle yaparlarsa Sigortadan muaf ve İSG tedbirlerini her çalışan kendi yerine getirmek durumundadır.”

Bu arada “gerçek kişiler” kapsamında “dikili ağaç” satın alabilen **onlar**, kendilerinin “patronu” 😊 da olabiliyor. Buysa, çoğu durumda kendi kendisinin yanı sıra aile bireylerinin, “çalıştırdığı” kendisi gibi olanların sömürsünün daha da ağırlaştırılmasına yol açabiliyor.

* İnceleyebildiğim konuyla ilgili incelemeler ile orman fakültelerinde yürütülen “tezlerin” çoğunda “paydaşların” 😞 yakınmalarından hareketle uygulamanın daha da kurumsallaştırılmasına yönelik arayışlara girilmiştir. Bu arada uygulamanın önemli taraflarından birisi olan “orman köylülerinin” örgütü ORKOOP bile tahsisli dikili ağaç satışı uygulamasından yararlanma çabasına girebilmiş; 2015-2019 döneminde uygulanmak üzere hazırlanan “strateji planında” belki de, deyim yerindeyse “zararın neresinden dönersek kârdır” yaklaşımla

“Dikili ağaç satın alma ve pazarlama işlerinin Bölge Birliklerince gerçekleştirilmesi için uygun olan Bölge Birliklerinde; Merkezce projeler geliştirilmesi ve uygulamaya konulması sağlanacaktır.”

vb uygulamayı kalıcılaştıracak önerilere yer verilebilmiştir. (Kaynak: ORKOOP, Stratejik Plan 2015-2019, sayfa 17, 20, 32.)

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

Öte yandan; çoğu düzenlemesini ve uygulamasını, deyim yerindeyse “kervan yolda düzülür” yaklaşımla yapan, bu nedenle çeşitli ekolojik, ekonomik, toplumsal sorunlara yol açan OGM, bu alanda da sıkça değişiklik yapmıştır. “Dikili ağaç satışıyla” ilgili uygulamalarını, en azından şimdilik 😊

- ✓ Orman Ürünleri Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği** (2021) ile
- ✓ 2023 yılında kimi eklemeler yaptığı 6877/A sayılı Dikili Ağaç Satış Usul ve Esasları Hakkında Tamim’le (2015)**

yürütüyor. Bu düzenlemeler, OGM’nin “topu taca atmasının”, en azından görünüşte son derece karmaşık ve gerektiğinde uygulanamayacak, uygulanabilmesi durumundaysa öngörülemez ekolojik ve toplumsal maliyetlere yol açabilecek kurallar içeriyor. Genel olarak değerlendirildiğinde bu kurallarda **onların** “adı yok”.*** Ama durun; yanlış söyledim sanırım, var ! Nasıl olduğunu “az sonra” onu da söyleyeceğim. Şimdilik bu düzenlemelerin yalnızca **onlarla** ilgili olduğunu düşündüğüm kurallarına birkaç örnek vereceğim:

- ✓ Hem 310 sayılı bildirmede “oduna dayalı orman ürünü” (Sayfa 21) hem de satış yönetmeliğinin 3. maddesinde yapılan “orman ürünü” tanımlarında “dikili ağaçların” da sayılmış olması, **onlar** için “cehenneme giden yola döşenen taş” işlevini görüyor. Dikili durumdaki ağaçlar ürün değildir; orman ekosistemlerinin “olmazsa olmaz” –“ayırtedici- bileşenlerinden birisidir. Ne var ki, “dikili ağaç satışı” karşılıklı ilgili kişi ve kuruluşlar bile “saptırmaca” ya da “yanıltmaca” vb ne dersiniz deyin, bu düzenleme üzerinde hiç durmadı, şimdilerde de durmuyor.
- ✓ Satış yönetmeliğinin 9. maddesinde “tahsisli” olarak satış yapılacak kişi ve kuruluşların kapsamı son derece geniştir. Örneğin, bu kapsamda
 - “lif levha veya yonga levha imal eden fabrika ve tesislere”,
 - “kağıt, karton, mukavva ve benzeri ürünlerin ana girdisi olan selüloz ve kağıt hamuru imalatı yapan özel sektöre ait fabrikalara” ile
 - “yıllık odun hammadde işleme kapasitesi yirmibeşbin metreküp ve üzeri olan fabrika ve tesislere de

tahsis dikili ağaç satışı yapılabilir. Öyle ki 6877/A sayılı bildirmede yer verilen Tahsis Dikilili Ağaç Satış Şartnamesi’nin 4. maddesine göre

“yabancı uyruklu gerçek kişiler ile hissesinin en az %50 sinden fazlası yabancılara ait tüzel kişiler, kurulu fabrika ve tesisleri için kapasitesi oranında orman ürünü.... satışına katılabilir.”

Bu uygulama, “serbest” olduğu söylenen “piyasada” haksız rekabete, yanı sıra, böylesi kişi ve kuruluşların OGM üzerindeki yönlendiriciliğinin artmasına yol açmayacak mıdır? 😊

- ✓ ORKOOP’un yoğun savaşıyla 1998 yılında kooperatiflerin de “tahsis satışlardan” yararlanmasının olanaklı kılınması **onlar** için bir kazanım gibi görülebilecektir. Ancak, “tahsisli dikili ağaç satışından” yararlanmaları kooperatiflerin giderek sıradan “müteahhit” kuruluşlara dönüşmesine neden olabilecektir. Orman Genel Müdürü’nün 2018 yılında yaptığı bir açıklama, bence bu olasılığın hiç de küçümsenmemesi gerektiğini ortaya koyuyor:

“Dikili ağaç satın alan sanayicilerin büyük bir çoğunluğu da işi zaten köylülere veya orman kooperatiflerine yaptırıyor. Ancak fahiş fiyat istenmesi, işin zamanında yapılma imkânının olmaması gibi durumlarda dışarıdan makinalı iş gücü getirmek zorunda kalıyorlar. Yerel orman kooperatifleri buna da şiddetle karşı çıkıyorlar. Bu kapsamda dikili ağaç satın alan sanayicileri rahatsız ettiklerini de biliyoruz. Bu anlamda dikili ağaç satın alan sanayicilerin mağduriyetinin giderilmesi noktasında bir yasal düzenlemeye ihtiyaç olduğu da anlaşılmaktadır.”¹⁵

- ✓ Önce de söylediğim gibi, satış yönetmeliği ile ilgili bildirmelerin sıkça değiştirilmiş olması, OGM’nin onlarca yıldır işletegeldiği odun kökenli ürün hasadı sürecinde sıkça yaşamsal önemde değişiklikler yapması, OGM’nin “dikili ağaç satışı” uygulamasını düzenleyici hukuksal ve yönetsel alt

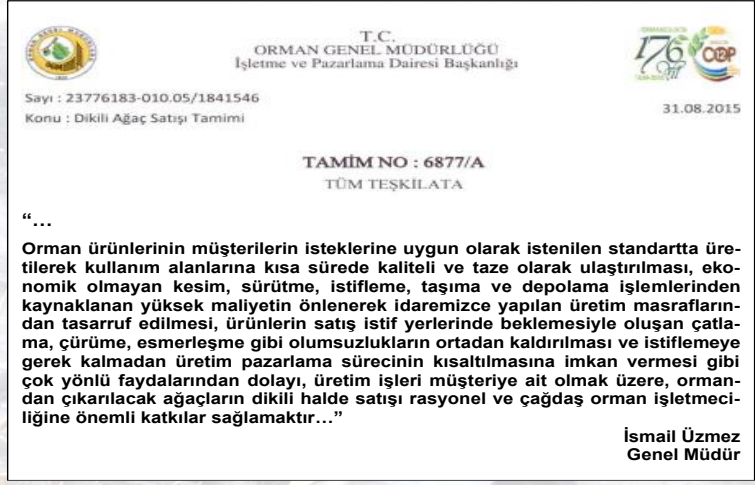
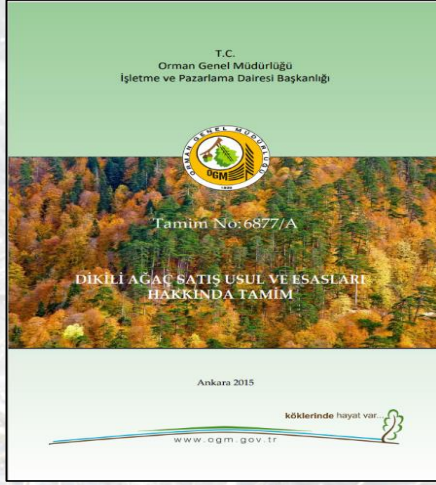
** Yönetmelik “dikili ağaç satışları” özelinde hazırlanmamıştır. Ancak; gerekli tanımların yapıldığı 3/m maddesindeki “orman ürünü” kapsamında “dikili ağaç” da sayılmıştır. Bu nedenle içerdiği kurallar “dikili ağaç satışları” için de geçerlidir. Bundan sonra bu yönetmeliği yalnızca “satış yönetmeliği”, biçiminde anacağım.

*** Bu söylemi, saygıyla andığı yazar Duygu Asena’nın ünlü “Kadının Adı Yok” başlıklı kitabından esinlendim

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

yapıyı gerektiğince oluşturamadığının anlamlı bir göstergesidir. Oysa, 1996 yılından bu yana uygulamayla ilgili çok sayıda inceleme yapılmış, sorunlu uygulamalara dikkat çekilmiş, çözümlenmesine yönelik öneriler geliştirilmiş olmasına karşın¹⁶ OGM, yine “dediğim dedik çaldığım düdüğü” tutumunu sürdürmüştür. 6877/A sayılı bildirmede Orman Genel Müdürü imzalı sunuş yazısında yıllardır öne sürülen şu gerekçe ile Türkçesine bakar mısınız:

Bu, yazım yanlışlıkları bir yana, OGM'nin Anayasanın 169. maddesi ile kuruluş ve görevlerini düzenleyen ilgili 3234 sayılı yasayla getirilen görevleri gerektiğince yerine getirebilecek durumda olmadığının da bir itirafı değil midir?

- ✓ Anlaşılan “kervan” gerçekten de “yolda düzülmüş”: 1996 yılında çıkarılan 5087 sayılı bildirmeden sonra beş kez güncelleme yapılmış. Öyle anlaşılıyor ki, OGM tek yanlı hazırladığı bildirmeleri, daha çok ev sahiplerinin kiracılarına dayattığı “kontratlar” gibi “yerseniz” biçimiyle –“*üslubuyla*”- “müşterilerin” önüne sürmüştür.

Öte yandan; 6877/A sayılı bildirme, yaşanan onca deneyimden hareketle son derece ayrıntılı biçimde hazırlanmış. Doksan sayfalık bildirmede uygulamayla ilgili genel bilgilerden sonra “açık artırılmalı” ve “tahsisli” dikili ağaç satışı uygulamalarının “esasları” açıklanmış, yanı sıra, alıcıların yükümlülüklerini içeren üç de “şartnameye” yer verilmiş. Bana öyle geliyor ki, OGM, “şartnameleri” hazırlarken bir anlamda kendini güvene alma kaygısıyla sorumlulukları neredeyse tümüyle “müşterilere” yüklemeye özen göstermiştir; yükle de kurtul ! 😞 Ne güzel değil mi?”- Peki, **onlar**?” mı dediniz; **onların** ekonomik ve demokratik haklarıyla doğrudan ve dolaylı olarak kurallar arayın ki bulasınız... İşte siz üç “şartnamede” de yer verilen “ayrıcalklı haklardan” 😊 örnekler:

“... Dikili ağaç satışı yaptıran gerçek ve tüzel kişiler üretim işçiliğini kendileri yapabileceği gibi bir sözleşme kapsamında hizmet alımıyla da yaptırabilirler.” (Sayfa 34)

“Üretim, TS 1214 Ağaç Kesme ve Kesmede Güvenlik Kuralları standardına ve Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) Ağaç Kesme ve Boylama Operatörü (Seviye 3) ile Sürütme ve Yükleme İşçisi (Seviye 3) veya Orman Üretim İşçisi (Seviye 3) Ulusal Meslek Standartlarına uygun olarak yapılır.” (Sayfa 34)

“Üretim faaliyetlerinde kullanılacak her türlü araç, gereç ve malzemeler müşteriye aittir. Üretim makinesi talep edilmesi halinde, kirası mukabilinde İdare tarafından verilebilir” (Sayfa 35)

“Dikili ağaçları satın alan müşteri, üretim süreci ile ilgili kesme, sürütme, yükleme, taşıma, istif vb. işlerin işverenidir. Müşteri, bu işlerden doğan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun getirdiği yükümlülükler, 5531 sayılı Kanunun getirdiği Orman Mühendisi çalıştırma yükümlülüğü ile her türlü iş kazası ve vergi mevzuatından doğacak yükümlülüklerden sorumludur. Karayolları Trafik Kanunu'na aykırı yükleme ve taşımadan müşteri sorumludur.” (Sayfa 42)

“Dikili ağaç satın alan müşteriler üretim işçiliğini kendileri yapabileceği gibi, bir sözleşme dahilinde anahtar teslimi olarak üçüncü gerçek veya tüzel kişilere de yaptırabilirler. Müşterinin, dikili ağaç satın aldığı yerde, üretim işini kendi işçi çalıştırmadan, üçüncü gerçek veya tüzel kişilere yaptırmaması halinde, üretim işi anahtar teslimi olarak üçüncü kişilere yaptırılmış sayılır. Dikili ağaç satın alan müşteri

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

üretim işçiliğini anahtar teslimi sözleşme ile hizmet satın alma yoluyla yaptırdığını sözleşmeyle tevsik ettiğinde SGK asgari işçilik uygulamasından sorumlu tutulmayacaktır. Bu durumda, hizmet alınan gerçek veya tüzel kişi işçi-işveren ilişkisi üzerinden yukarıda sayılan Kanunlar çerçevesinde ve Sosyal Güvenlik Mevzuatı açısından sorumlu olacaktır.” (Sayfa 42)

“Müşteri Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) işle ilgili bildirimde bulunacak olup, ayrıca İşletme Müdürlüğünce Bölge Müdürlüğünün ihale onay yazısının İşletme müdürlüğü kaydına girdiği tarihten itibaren 15 gün içinde satışın konusu, alıcısı, yeri ve mahiyeti hakkında SGK'ya bildirimde bulunulacaktır.” (Sayfa 42)

“Müşteri, dikili ağaç satışlarındaki üretim ve diğer faaliyetlerde FSC, PEFC gibi sertifikalı olan ormanlarda sertifika belgelendirmesinin zorunlu gereklerine uymak zorundadır.” (Sayfa 43)

“Dikili ağaç satışından sonraki her türlü işçilik (kesme, sürütme, yükleme, taşıma, istif ve ölçme vb.) müşteriye aittir.” (Sayfa 53)

“Dikili ağaçlar” ister “açık artırma” isterse “tahsisli” satılsın, alanlar ister gerçek kişiler isterse kooperatif yahut şirket olsun ve alanlar ister kendi (!) çalışsın isterse başkalarını herhangi bir biçimde çalıştırsın, şu soruları kim ve nasıl yanıtlatacak acaba:

- ✓ **Onlar** nerelerde ve nasıl barınacak, nasıl beslenecek;
- ✓ **Onlara** yapılacak ödemeler kimler tarafından nasıl belirlenecek; gerekli düzeyde olmadığı ve zamanında yapılmadığında ne olacak;
- ✓ **Onların** kullanacakları araç ve gereçlerin ergonomik, ekonomik ve güvenli olmaları nasıl sağlanacak;
- ✓ **Onlar** kaza geçirdiklerinde en yakın sağlık kuruluşlarına nasıl ulaştırılacak
- ✓ Ailece çalıştıklarında **onların** çocuklarının bakımı kimler tarafından nasıl ve ne denli yapılacaktır;
- ✓ **Onlar** bu türden soruların olumlu biçimde yanıtlanmasını ve bu doğrultuda gereğinin nasıl sağlayabilecek;
- ✓ Ücretlerini işverenlerin –“müşterilerin”, yani “patronların”- vereceği bir düzen içinde işlendirilen orman mühendislerinin ya da danışmanlık hizmeti satın alınan serbest ormanlık bürosu yahut ormanlık şirketi işlerini yaparken **onların** ve geniş anlamda kamunun yararını gerektiğince gözetebilecek mi,
- ✓ OGM, özellikle de uygulamacı birimlerindeki yönetici ve çalışanları, sözgelimi büyük sermayeli “müşterilerin”, iktidar yanlısı yerel siyasetçilerin baskıları karşılaşmayacak mıdır;
- ✓ OGM, uygulamada orman işletme müdürlükleri ya da şeflikleri, şimdilerdeki yönetsel yapıları ve iş yükleri veriliyken bu soruların **onların** yararları doğrultusunda verilmesini sağlayabilecek mi?

Hem satış yönetmeliği hem de 6877/A sayılı bildirmede bu soruların yanıtları çoğunlukla verilmiştir. Size bir şey söyleyeyim mi, gerçekte, böylesi soruları soran pek de olmamıştır. Konuyla ilgili çok sayıda inceleme, “tez” vb yayınlardaysa “paydaş değerlendirmeleri”* 😊 ile uygulamada karşılaşılan yönetsel ve teknik “sorunların” çözümlenmesine ağırlık verilmiş; bu yapılırken bile, deyim yerindeyse “ne şiş yansın ne kebab” yaklaşımları sergilenmiştir¹⁷. Dolayısıyla **onlar** yine “saldım çayıra Mevlam kayıra” durumunda bırakılmıştır. Bakın, bu bağlamda “müşteri” sayılan ya da onların çalıştırdıkları “orman köylüsü” yurttaşlarımızın, benim başından beri şiddetle karşı çıktığım vahidi fiyat uygulamasında sahip oldukları ayrıcalıklı haklardan artık ne denli yararlanabileceklerini hiç sormuyorum bile.

* -Tanrı aşkına (!), “paydaşmış”; kimler kimlerle neleri “paylaşıyor”; böyle bir şey olabilir mi? Saçmalığın, öykünmeciliğin daniskası bir söylem 😞 -

Yine geldik mi “sonsöze” ?

Çoook uzattığının, yanı sıra, bunun yine hukuksal düzenlemelerden çokça aktarma yaptığım bolca dipnotlu son derece sıkıcı bir “...Sessiz Tartışmalar” olduğunun ayırındayım. Ama “müşterilerimin” 😊 çok değişik kesimlerden oluşması, kimi ormancılık konularına yaklaşımımın yerleşik ve yaygın olandan farklı olması, böyle yapmamı zorunlu kılıyor sanki. Umarım “yeni nesil” araştırmacılar ile bilim insanları çok daha derinlikli sorgulamalar yapar, daha yetkin sunumlar yapar.

Öte yandan; evet; OGM'nin orman ürünü hasat ve satış çalışmalarında, özellikle de kesilecek ağaçları dikili durumdayken satmasında pek çok sorun yaşanıyor. Bu türden sorunların kimileri bence de ilgili hukuksal düzenlemelerin içeriği ile değişkenliği, ormancılığımızın yönetsel yapısı, yanı sıra, uygulamacıların çalışma koşulları vb nedenlerden kaynaklanıyor.

- ✓ Konuyla ilgili akıl almaz çoklukta, değişken, çoğu birbirleriyle çelişkili hukuksal ve kurumsal düzenlemelerin varlığı,
- ✓ OGM yönetimindeki yetersizlikler,
- ✓ ilgili demokratik kitle örgütlerinin, yanı sıra kimi araştırmacı ve bilim insanlarının sorunlara, deyim yerindeyse “tek ağaca bakmaktan ormanı göremeyen” ve kimileyin tekil, kimileyin anlamsızlara yol açabilecek denli genellemeli, soyutlamalı yaklaşımları ise

bu türden sorunların çözümünü güçleştiriyor. Yine de bu türden sorunlar herhangi bir yöntemle çözümlenebilir. Bugüne değin pek çok araştırmacı ve bilim insanı bu amaçla onlarca öneri geliştirmiştir ve bundan sonra da geliştirebilecektir çünkü. Bense, OGM'nin söz konusu çalışmalarının ekonomi politik, emek ve ekolojik boyutlarında yaşanan değişme ve gelişmeleri göreceli olarak daha çok önemişiyorum. Ne var ki, bu “...Sessiz Tartışmalar”da uygulamanın yalnızca emek boyutu üzerinde durabildim. Çıkarımlarımın –“tezlerimin” 😊 - başlıcaları ise şunlar:

- ✓ OGM de ideolojik kökenli yaklaşım ve uygulamalar yapıyor. Yaparken de çoğunlukla, en maaş söylemle de “işin kolayına kaçıyor; kamu kuruluşu olmasından kaynaklanan sorumluluklarını daha çok ekonomik gerekçelerle yeterince yerine getiremiyor ya da getirmiyor. Öyle ki pek çok sorumluluğunu, başta **onlar** - ağaç kesme, sürütme, yükleme, taşıma vb- olmak üzere çalıştırdıklarının sırtına yüklüyor. OGM, bu yönelimiyle sanki ormancılığımızı söz konusu çalışmalarda da çağdışına sürüklediğinin ayırında değil ve “orman” sayılan yerler ile orman ekosistemlerimizi sermayeye daha çok açma derindedir.
- ✓ Deyim yerindeyse “denize düşüp yılanı sarılma” durumuna getirilmiş **onlar** ile ilgili demokratik kitle örgütleri yaşadıkları ve böyle giderse çok daha yakıcı biçimde yaşayabilecekleri sorunlarının temel nedenlerini gerektiğince kavrayamamıştır ve daha çok günü kurtarma çabasındadır.
- ✓ Orman ekosistemlerimizde kesilmesine karar verilen ağaçların dikili durumdayken çeşitli yöntemlerle satılması, **onların**
 - öteden beri içinde buldukları “saldım çayıra Mevlam kayıra” durumlarının kalıcılılaşmasını, yanı sıra, bir kısmının yararlandıkları ayrıcalıklı olanaklardan da yoksun kalmasını;
 - en azından kuramsal olarak 😞 en etkin ve yaygın demokratik örgütlenme biçimleri olması gereken kooperatiflerin giderek “patronvari” kuruluşlara dönüşüp varoluş gerekçelerinin anlamsızlaşmasını;
 - tecimenlerin –“tüccarların”-, sanayici gerçek ve tüzel kişilerin, orman işletmelerinin “çağdaş kölelerine” dönüşmesini

kolaylaştırıp hızlandıracak bir uygulamadır.

Yapılmaması gereken ise, **onların** sorunlarını

- ✓ tek bir nedene dayandırmak;
- ✓ birbirlerinden soyutlayarak tek tek ele almak,
- ✓ çeşitli boyutlarıyla saptayıp sergilemekle yetinmek,

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

- ✓ yalnızca vahidi fiyatların düşük olmasına indirgemek,
- ✓ popülist söylemlerle dillendirmek,
- ✓ kimler tarafından nasıl ve ne zaman yapılacağı belirsiz önlemler öne sürmektir.

Onların sorunları, özellikle dikili satış uygulamalarıyla “orman köylüsü sorunu” olmaktan büyük ölçüde çıkmıştır. Öyle ki artık, kimi yörelerde zaten öteden beri üstü örtük olan yaşanan “işçilik sorunu” evrilmiştir. Bu nedenle, sorunun kalıcı biçimde çözümlenebilmesi için Anayasanın çalışma yaşamıyla ilgili kuralları doğrultusunda köktenci –“radikal”- yaklaşımları zorunlu kılıyor. Bana sorarsanız, sorunun kalıcı biçimde çözümlenebilmesi çok yalındır:

Onlar, orman işletmelerinin uygun bedensel ve ruhsal yeterliliğe sahip, eğitilmiş, gelişkin teknolojileri yetkinlikle kullanabilen, grevli toplu sözleşmeli sendikal haklarla devamlı olarak işlendirildikleri “işçilere” dönüştürülmelidir !

Açıktır ki bu, kendiliğinden gerçekleşebilecek bir dönüşüm değildir. Günümüz koşullarında, başta **onlar** ve üyesi oldukları kooperatifler olmak üzere emekten yana olduklarını savlayan kişiler, ilgili demokratik örgütleri ile siyasal partilerin kararlı ve etkin savaşımlarıyla gerçekleştirilebilecek bir “düşür”. Ama gönlü **onlarda** kalmış ve seksenine iki kalmış 😊 ben, bunun gerçekleştirilebilir bir “düş” olduğuna içtenlikle inanıyorum.

Bu arada; biliyorum, ORKOOOP varken bana söz düşmez belki ama yine de **onlarla** ilgili bugünlerde bile gerçekleştirilebilecek birkaç öneriyi, “önerenin bir yüzü kara...” çaresizliğimle sunayım ki unuttuğum sanılmasın: Şunun şurasında “gerçekçi olup da olanaksız isteyen” kaç kişi kaldı ki?

- ✓ **Onların** - ağaç kesme, sürütme, yükleme, taşıma vb işlerini yapanların, üstlenenlerin- ekoloji, teknik ve araç gereç kullanımı, beslenme, ilk yardım, iş güvenliği, orman yangını söndürme vb konularda gerektiğinde eğitimlerinin yapılacağı işçi eğitim merkezleri yeniden açılarak eğitimleri rastlantılara, özellikle de dikili ağaç ihalesi alam kişi ve kuruluşların –“müşterilerin”- insafına bırakılmamalıdır !
- ✓ **Onların** gerekli araç gereçleri indirimli fiyatlar ve ödeme kolaylıklarıyla sağlayabilmelerine destek olmalıdır !
- ✓ **Onlar** için gerektiğinde beslenme ve barınma ortamları -ortak mutfak, gerektiğinde donanımlı taşınabilir barınak vb sağlanmalıdır !
- ✓ **Onların** sağlık durumlarını düzenli olarak izleyecek, sorunlu durumlarda ilk yardım, sağaltım –“tedavi”- vb hizmetler sağlayabilecek gezici sağlık ekipleri oluşturulmalıdır !
- ✓ OGM'nin merkez birimlerinde Personel Dairesi Başkanlığı'nın İşveren ve İşçi İlişkileri Şube Müdürlüğü ağırlıklı **onların** ilgili gerçekçi, ayrıntılı ve günce veri tabanı oluşturmak, hukuksal değişikliklerini izlemek gerektiğinde onların yararına düzenleme yapılması vb çalışmalar yapacak ayrı bir daire başkanlığı olarak yapılandırılmalıdır. Ek olarak; orman bölge müdürlüklerinde aynı işlevleri yerel düzeyde görebilecek şube müdürlükleri oluşturulmalı; orman fakültelerinde “uygulama ve araştırma merkezleri” açılmalı; ormancılık araştırma enstitülerindeyse **onlarla** ilgili araştırmalar yapacak yeterli nitelik ve nicelikte araştırmacı işlendirilmelidir !
- ✓ OGM'de onlarla doğrudan ilişki içinde olan orman işletme müdürlükleri ile onlara bağlı orman işletme şeflerinin sorumluluk alanlarının genişliği ile iş yükleri ormancılık çalışmalarının tekniğine uygun yapılmasını güçleştiriyor, kimi alanlardaysa olanaksızlaştırıyor. Bu nedenle, özellikle dikili ağaç satışlarının yoğun olduğu yörelerde genişlikleri en azından “şartnamelerdeki” kuralların uygulanması için daha da azaltılmalıdır.
- ✓ OGM, yanı sıra, başta ORKOOOP olmak üzere ilgili demokratik kitle örgütleri örneğin 5620 sayılı Kamuda Geçici İş Pozisyonlarında Çalışanların Sürekli İşçi Kadrolarına veya Sözleşmeli Personel Statüsüne Geçirilmeleri, Geçici İşçi Çalıştırılması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunu ile “mesleki yeterlilik”, “ulusal meslek standartları”, “İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği” vb düzenlemelerde onlar yararına düzenlemeler yapılması için çaba göstermelidir.
- ✓ Mesleki Yeterlilik Kurumu'nun 2006 yılında çıkarılan 5544 sayılı Meslekî Yeterlilik Kurumu Kanunu'nun 6. Maddesiyle oluşturulan “Genel Kurulu” üyeleri arasında OGM ile ORKOOOP'a da yer verilmelidir.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

“Sesimizi duyan var mı? Bizler

- ✓ “orman ağalarının”,
- ✓ “kooperatif ağaları”,
- ✓ “kapitalist ağalar” ile
- ✓ orman işletmelerinin

“modern köleleri” olmak istemiyoruz !

(Fotoğraflar Taner Gökçek ve Ufuk Coşgun)

Ek 1: Ağaç kesme, sürütme, yükleme, taşıma işlerinde çalışanların Sorunlarıyla İlgili Araştırma Örnekleri

Emre Göksu- Hadiye Başar- Mehmet Erol; Odun hammaddesi üretiminde çalışanların geçirdikleri iş kazası ve meslek hastalıkları yönünden değerlendirilmesi, Ormanlık Araştırma Dergisi, Orman Genel Müdürlüğü, 2020, sayı 7:2, sayfa 120-130

H. Hulusi Acar- Necmettin Şentürk; Artvin Yöresindeki Orman İşçilerinde İşçi Sağlığı Üzerine Bir Araştırma, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Cilt 49, Sayı, 1999, İstanbul, Sayfa 25-37.

Kayhan Menemencioğlu; Ormanlıkta Üretim İşlerinde Çalışma Koşulları ve İş Kazaları Üzerine Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi Seri: A, Sayı: 2, Yıl: 2006, ISSN: 1302-7085, sayfa 1-12.

Kenan Melemez-Metin Tunay-Fevzi Çığ-Tuna Emir; Ormanlık Üretim İşlerinde Orman İşçilerinin Sağlık Muayenelerine İlişkin Örnek Olay İncelemesi, Bartın Orman Fakültesi Dergisi 2012, Cilt: 14, Sayı: 21, sayfa 37-45.

Metin Tunaya-Tuna Emir; Ormanlık Üretim İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliğinin Yasal Çerçeve Değerlendirilmesi, Türkiye Ormanlık Dergisi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Orman Fakültesi, Cilt 16, Sayı 2, 2015, sayfa 195-202.

Serap Palaz- Kemal Yıldız; Gezici Orman İşçilerinin Çalışma Şartları ve Karşılaştıkları İş Problemlerinin Ölçeği; İnegöl Örneği, Akademik Bakış Dergisi Sayı: 64 Kasım – Aralık 2017, sayfa 544-560.

Seyfettin Kınış; Orman İşletmeciliğinde Endüstriyel Odun Üretimi ve İstihdam Sorunları (Aladağ Orman İşletmesi Örneği), II. Ormanlıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi 19-21 Şubat 2009, SDÜ, Isparta, sayfa 187-195.

Şenay Gökbayrak; Orman İşçilerinin Çalışma Koşullarından Kaynaklı Risk Faktörleri Üzerine Bir İnceleme, Çalışma Ortamı Dergisi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri ilişkileri Bölümü Fişek Enstitüsü Fişek Enstitüsü, Ocak-Şubat 2005, Ankara, Sayı 78, sayfa(?)

Yavuz GÜLOĞLU- İlknur CESUR- Alper BULUT; Ormanlardaki İş Kazalarında Orman İdaresinin Hukuki Sorumluluğu, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, Cilt 17, Sayı 58, Temmuz 2022, sayfa 549-572

YARARLANDIĞIM KAYNAKLARIN BAŞLICALARI:

- ¹ <https://www.csqb.gov.tr/media/94153/calisma-hayati-istatistikleri-aylik-e-bulten-mart-2024.pdf>; erişim 2 Nisan 2024.
- ² Yavuz GÜLOĞLU- İlknur CESUR- Alper BULUT; Ormanlardaki İş Kazalarında Orman İdaresinin Hukuki Sorumluluğu, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, Cilt 17, Sayı 58, Temmuz 2022, sayfa 552.
- ³ OGM; “FSC’nin Amaçları ve Faydaları”, <https://www.ogm.gov.tr/sertifikasyon/sertifikalandirma/fsc-nin-amaci-ve-faydalari>, erişim 15 Nisan 2024.
- ⁴ OGM; Orman Genel Müdürlüğü 2023 Yılı Kurum İdare Faaliyet Raporu, sayfa 28.
- ⁵ https://portal.myk.gov.tr/index.php?option=com_yeterlilik&view=arama&belge_zorunlu=1, erişim 14 Nisan 2024.
- ⁶ Kibar Taş; Ağaçeri Kavminin Geçmişten Bugüne Uzanan Tarihi Ve Tahtacı Cemaatiyle Bağlantısı, Tarih Araştırmaları Dergisi, AÜ Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü yayını, Cilt 42, sayı 73, sayfa 407-435,
- ⁷ OGM; Oduna Dayalı Orman Ürünlerinin Üretim ve Pazarlama Faaliyetler, İşletme ve Pazarlama Dairesi Başkanlığı, 2016, Ankara, sayfa 16-21.
- ⁸ TC Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü’nün 6 Eylül 2016 tarihli “Vahidi Fiyat” konulu “Genel Yazı.(<https://www.alomaliye.com/2016/09/22/vahidi-fiyatla-calisanlarin-sigortaliligi/>, 22 Eylül 2016.
- ⁹ OGM; Oduna Dayalı Orman Ürünlerinin Üretim ve Pazarlama Faaliyetler, İşletme ve Pazarlama Dairesi Başkanlığı, 2016, Ankara, sayfa 19.
- ¹⁰ Yavuz GÜLOĞLU- İlknur CESUR- Alper BULUT; agy, sayfa 570.
- ¹¹ ORKOOP; Sınırlı Sorumlu Türkiye Ormancılık Kooperatifleri Merkez Birliği Stratejik Plan 2015-2019, Ankara, 2015, sayfa 9.
- ¹² Agy; sayfa 15.
- ¹³ OGM; Orman Genel Müdürlüğü 2011 Yılı İdare Faaliyet Raporu, 2012, Ankara, sayfa 44.
- ¹⁴ OGM; Orman Genel Müdürlüğü 2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu, 2012, Ankara, sayfa 28.
- ¹⁵ Ahşap Global; “OGM Müdürü Bekir Karacabey Ahşap Global’e Konuştu”, <https://www.ahsapglobal.com/ogm-muduru-bekir-karacabey-ahsap-global-e-konustu/388/> (18 Mayıs 2018, erişim 20 Nisan 2023.
- ¹⁶ Yaşar Selman Gültekin; Türkiye’de Dikili Ağaç Satışı Konusunda Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi ve Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) ile İlgili Gruplarının Modellemesi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi Kış 2016 Cilt15, Sayı 56, sayfa 153-168.
- ¹⁷ İsmet Daşdemir; Dikili ağaç satışlarının uygulanması üzerine değerlendirmeler, Bartın Orman Fakültesi Dergisi 2011, Cilt 13, Sayı 20, sayfa 71-79.